

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A
REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**OCHRANA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
PROSTŘEDKY TRESTNÍHO PRÁVA**

Autor práce: Ludvík Kopeček, DiS.

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: JUDr. Jiří Hruška, Ph.D.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2023

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 6, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Ludvík Kopeček, DiS.

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Místo studia: Příbram

Název bakalářské práce: Ochrana životního prostředí prostředky trestního práva

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: Protection Of The Environment Through Criminal Law

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

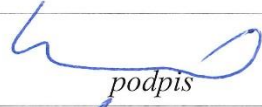

Vedoucí bakalářské práce (jméno a příjmení, včetně titulů): JUDr. Jiří Hruška, Ph.D.

Datum zadání bakalářské práce (měsíc, rok): 10/2022

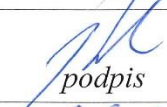
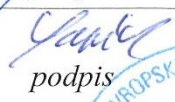

Cíl bakalářské práce:

1/ Jednoznačné stanovení podmínek trestní odpovědnosti ve vztahu k vybraným trestným činům proti životnímu prostředí, a to na základě analýzy skutkových podstat výše zmíněných trestných činů, včetně výkladu vybraných zákonných znaků.

2/ Charakteristika postupu policejního orgánu při prověřování a vyšetřování trestných činů proti životnímu prostředí – zaměření na jednotlivá specifika.

Student: Ludvík Kopeček, DiS.	25.11.2022 datum	 podpis
Vedoucí práce: JUDr. Jiří Hruška, Ph.D.	2.12.2022 datum	 podpis

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	12.12.2022 datum	 podpis
Prorektor pro studium a vnitřní záležitosti: doc. PhDr. Miroslav Sapík, Ph.D.	13.12.2022 datum	 podpis
Rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	9.1.2023 datum	 podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucího a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

Ludvík Kopeček, DiS.

Děkuji vedoucímu bakalářské práce JUDr. Jiřímu Hruškovi, Ph.D. za cenné rady,
připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

KOPEČEK, L. Ochrana životního prostředí prostředky trestního práva: bakalářská práce. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2023. 70 s. Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Jiří Hruška, Ph.D.

Klíčová slova: životní prostředí, trestní právo, trestný čin.

Tato bakalářská práce pojednává o současném stavu ochrany životního prostředí prostředky trestního práva v České republice. Popsán je i historický vývoj tohoto druhu ochrany. V základních rysech jsou charakterizovány jednotlivé trestné činy uvedené v hlavě VIII. zvláštní části trestního zákoníku. Podrobněji je analyzována skutková podstata trestného činu poškození a ohrožení životního prostředí v obou formách zavinění. Analýze je také podrobena limitace využitelnosti některých prostředků trestního práva procesního ve vztahu k trestným činům proti životnímu prostředí. Zejména se jedná o zajišťovací úkony a operativně pátrací prostředky. Modelovými kazuistikami je představen postup policejního orgánu při prověřování a objasňování trestných činů proti životnímu prostředí. Některé poznatky jsou promítnuty v úvahách *de lege ferenda*. V závěru je zhodnocen aktuální stav trestněprávní ochrany životního prostředí v České republice.

ABSTRACT

KOPEČEK, L. *Protection Of The Environment Through Criminal Law: Bachelor Thesis*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2023. 70 pp. Supervisor: JUDr. Jiří Hruška, Ph.D.

Key words: Environment, Criminal Law, Criminal Act.

This bachelor's thesis discusses the current state of environmental protection through criminal law in the Czech Republic. The historical development of this type of protection is also described. The basic features of the individual criminal acts listed in Chapter VIII of the Criminal Code are characterized. The factual nature of the criminal act of damage and endangering the environment is analyzed in more detail, considering specific forms of culpability. The limitation of the applicability of certain means of criminal procedural law in relation to crimes against the environment is also subjected to analysis. Specifically, the study examines security actions and operational search means. Model case studies present the police authority's procedure for investigating and clarifying crimes against the environment. Some findings are reflected in the considerations de lege ferenda. In the conclusion, the thesis evaluates the current state of environmental protection through criminal law in the Czech Republic.

Obsah

Úvod.....	8
1 Cíl a metodika bakalářské práce	10
2 Charakteristika trestných činů proti životnímu prostředí.....	11
2.1 Vznik a vývoj trestněprávní ochrany životního prostředí v České republice	12
2.2 Současná trestněprávní úprava trestných činů proti životnímu prostředí v České republice.....	20
3 Analýza skutkových podstat vybraných trestných činů a výklad vybraných pojmů.....	28
3.1 Skutková podstata trestného činu poškození a ohrožení životního prostředí	28
3.1.1 Základní skutková podstata alinea první	29
3.1.2 Základní skutková podstata alinea druhá	37
3.1.3 Kvalifikovaná skutková podstata	38
3.2 Skutková podstata trestného činu poškození a ohrožení životního prostředí z nedbalosti	40
3.2.1 Základní skutkové podstaty.....	41
3.2.2 Kvalifikovaná skutková podstata	43
4 Postup policejního orgánu při prověřování a vyšetřování trestných činů proti životnímu prostředí	44
4.1 Zajištění osob a věcí důležitých pro trestní řízení.....	45
4.1.1 Zajištění osob důležitých pro trestní řízení	45
4.1.2 Zajištění věcí důležitých pro trestní řízení	46
4.2 Operativně pátrací prostředky	50
5 Modelové kauzistiky	53
5.1 Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami § 299	53
5.2 Neoprávněné nakládání s odpady § 298.....	55
6 Úvahy <i>de lege ferenda</i>	57
Závěr	59
Seznam použitých zdrojů	61

Úvod

Životní prostředí nás se svými jednotlivými složkami denně doprovází při každém kroku, vytváří pro lidskou společnost a všechny další organismy podmínky, bez kterých by nebyl život na planetě Zemi vůbec možný. Životní prostředí je tím nejcennějším, co máme, a lze je chápat jako bohatství uspokojující životní potřeby všech živočichů, rostlin a lidí. Každý by tak měl kvalitu a udržitelnou funkčnost tohoto bohatství bránit jako jakýkoliv jiný vlastní majetek.

Je třeba si uvědomit, že lidská činnost a stále rychleji se rozvíjející a rozšiřující konzumní společnost závislá na nepřetržité spotřebě energií, nerostných surovin, vody a jiných zdrojů, poškozují životní prostředí, a to mnohdy takovým způsobem, že jsou vzniklé změny nevratné a nenahraditelné.

Jedním z primárních cílů lidské společnosti tak musí být ochrana životního prostředí a zachování jeho biodiverzity. Takové ochraně by měl každý člen společnosti přivykat již od dětství, a to správnou výchovou a příkladností jiných lidí ve svém okolí.

Je třeba si vštípit dnes takřka nevyhnutelné pravidlo, že člověk nemůže z jednotlivých složek životního prostředí odebírat více, než je nutné, přičemž takové množství nesmí přesáhnout hranici obnovitelnosti daného zdroje. Musíme se naučit aktivnímu zlepšování životního prostředí, například šetřením vodou, energiemi, tříděním a odpovědným nakládáním s odpadem, omezením automobilového provozu a dalších činností, které denně vykonáváme a které nejsou nezbytné. Současné trendy je třeba směřovat tak, aby se budoucí generace odvracely od konzumerismu a navykaly si uctivému chování vůči všem složkám životního prostředí.

Mimo uvedené společenské konvence je životní prostředí třeba chránit i právními předpisy tvořícími právo životního prostředí, a to na úrovni vnitrostátní, Evropské unie a mezinárodní.

V případě, že je ochrana životního prostředí orgány státní správy pomocí uplatňování právních předpisů a správního práva nedostatečná, přichází na řadu orgány činné v trestním řízení uplatňující při závažném poškození či ohrožení ochranu trestněprávní jako poslední možnost ve smyslu zásady *ultima ratio*. Právě trestněprávní ochrana jakožto nevyšší stupeň ochrany životního prostředí v právním státě, je tématem této bakalářské práce.

Téma „*Ochrana životního prostředí prostředky trestního práva*“ jsem si zvolil, neboť jsem ve služebním poměru u Policie České republiky, ve funkci komisaře oddělení

hospodářské kriminality, přičemž oddělení hospodářské kriminality jsou věcně příslušná k vedení trestních řízení u trestných činů porušujících nebo ohrožujících životní prostředí.

Již v počátku služby u oddělení hospodářské kriminality jsem měl možnost seznámit se s některými způsoby odhalování trestné činnosti týkající se životního prostředí. Tato problematika ve mě ihned vzbudila aktivní zájem. Po čase jsem zjistil, že se jedná o problematiku velmi složitou, která i pro elementární orientaci vyžaduje znalost množství právních předpisů tuzemských i zahraničních. Bohužel jsem také zjistil, že je v policejních kruzích trestná činnost proti životnímu prostředí do jisté míry bagatelizována a odsouvána na tzv. „druhou kolej“, navzdory tomu, že dopad těchto trestných činů je pro společnost citelnější, než například u většiny majetkové trestné činnosti (která se naopak staví do popředí zájmu). Stejné přehlížení lze spatřovat i v historickém vývoji trestněprávní úpravy poskytující ochranu životnímu prostředí, neboť předmětná problematika byla do trestního zákona implementována až v uplynulých dvou desetiletích.

Celosvětovou aktuálnost této problematiky dokládá i konstatování Interpolu, že se jedná o čtvrtou nejčastěji páchanou trestnou činnost.¹

V úvodní části této bakalářské práce je představen vývoj a současný stav trestněprávní ochrany životního prostředí v České republice. Následně je provedena podrobná analýza skutkové podstaty trestného činu poškození a ohrožení životního prostředí, prostřednictvím které jsou stanoveny jednoznačné podmínky trestnosti. V další části je podrobena analýze i procesněprávní úprava některých úkonů, jejichž využití lze v rámci odhalování a objasňování trestných činů proti životnímu prostředí předpokládat. V závěrečné části práce, v modelových kazuistikách, jsou zahrnuty praktické zkušenosti a je poukázáno na nezbytnost využívání některých zajišťovacích úkonů. Nedostatky trestněprávní ochrany životního prostředí zjištěné v rámci zpracování této bakalářské práce jsou shrnuty v úvahách *de lege ferenda*.

¹ Srov. INTERPOL. *The Rise of Environmental Crime – A Growing Threat To Natural Resources Peace, Development And Security*. UNEP: 2016, s. 7.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Tato bakalářská práce se zabývá tuzemskou ochranou životního prostředí prostředky trestního práva, a to jak trestního práva hmotného, tak procesního.

Hlavním cílem je jednoznačné stanovení podmínek trestní odpovědnosti trestného činu poškození a ohrožení životního prostředí, a to v obou jeho formách zavinění. Tohoto cíle je dosaženo prostřednictvím analýzy skutkových podstat trestných činů a výkladem pojmů obsažených v těchto skutkových podstatách.

Vedlejším cílem bakalářské práce je charakteristika postupu policejního orgánu při prověřování a vyšetřování trestných činů proti životnímu prostředí. V rámci této části je provedena analýza prostředků trestního práva procesního ve vztahu k trestným činům proti životnímu prostředí. Samotný postup policejního orgánu je představen v modelových kazuistikách.

Ke zjištěným nedostatkům trestněprávní ochrany životního prostředí jsou v závěrečné části uvedeny úvahy *de lege ferenda*.

Hlavními zdroji pro dosažení stanovených cílů je studium odborné literatury, výklad právních norem (autentických, vědeckých, soudních, eurokonformních), právních předpisů a soudních rozhodnutí.

Stanovených cílů je dosaženo pomocí kombinace několika metod zkoumání, konkrétně:

- analýzy,
- syntézy,
- deskripce,
- komparace,
- indukce.

2 Charakteristika trestných činů proti životnímu prostředí

Otázka ochrany životního prostředí je v rámci lidské společnosti fenoménem poměrně mladým, jako počátek této problematiky se uvádí období po druhé světové válce.²

K výraznému zhoršení stavu životního prostředí, znečištění jeho složek a poškození ozonové vrstvy dochází ve druhé polovině 20. století, a to v důsledku prudkého rozvoje průmyslu.³ Vedle průmyslu měl a má výrazný negativní vliv na životní prostředí stále se zvyšující počet obyvatel na planetě Zemi a s tím související nárůst odpadu, spotřeby energií a úbytek nerostného bohatství.

Právě trvajícím a prohlubujícím se devastace životního prostředí postupně vzbudila vysoký zájem o tuto problematiku. V 70. letech 20. století se tak v zahraničních právních rádech začíná formovat a rozvíjet právo životního prostředí, které se současně formuje a rozrůstá i na mezinárodní úrovni.⁴ Například v roce 1972 vznikl program Organizace spojených národů pro životní prostředí UNEP, v rámci kterého dodnes dochází ke sjednávání mezinárodních smluv pro ochranu životního prostředí.⁵

Nové právní předpisy týkající se regulace lidské činnosti ovlivňující životní prostředí se v 70. letech objevily i v tuzemském právním řádu, jednalo se však o právní předpisy poněkud obecné, na základě nichž nedocházelo k významnějšímu uplatňování práva životního prostředí. Nicméně tyto předpisy daly vzniknout, v rámci české právní vědy, právu životního prostředí, které se později stalo samostatným studijním oborem.⁶

Dalším milníkem v oblasti práva životního prostředí jak na vnitrostátní, tak na mezinárodní úrovni byly společensko-politické změny v 90. letech 20. století. Změny politického uspořádání přinesly do našeho právního řádu nové předpisy regulující lidskou činnost na úseku životního prostředí a využívání přírodních zdrojů. Ochrana životního prostředí byla zakotvena i do Ústavy, prostřednictvím které se stát zavázal dohlížet nad využíváním přírodních zdrojů a chránit životní prostředí.⁷ Ochrana životního prostředí byla zahrnuta také do Listiny základních práv a svobod, která zaručuje regulaci vlastnického práva tak, aby jeho výkonem nedocházelo k poškozování životního

² Srov. ZACHOVÁ, M. Právo na příznivé životní prostředí v ústavním systému České republiky. *Právní rozhledy*. 1999, č. 2, s. 95.

³ Srov. CHMELÍK, J. a kol. *Ekologické kriminalita a možnosti jejího řešení*. Praha: Linde, 2005, s. 7.

⁴ Srov. DAMOHORSKÝ, M. *Právo životního prostředí*. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 86-87.

⁵ Srov. MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Program OSN pro životní prostředí (UNEP)* [online]. Ministerstvo životního prostředí České republiky, [cit. 2023-05-04]. Dostupné z WWW: https://www.mzp.cz/cz/program_osn_pro_zivotni_prostredi_unep.

⁶ Srov. DAMOHORSKÝ, M. *Právo životního prostředí*. Praha: C. H. Beck, 2003, s. 25-26.

⁷ Srov. ČESKO. Zákon č. 1/1992 Sb., Ústava České republiky. Ve znění pozdějších předpisů. Čl. 7.

prostředí,⁸ se stejným účelem může být omezena svoboda pohybu.⁹ V Listině byla zakotvena i obecná garance práva na životní prostředí a obecná regulace práv za účelem ochrany životního prostředí.¹⁰

Od 90. let 20. století do současné doby došlo k prudkému rozvoji práva životního prostředí. Toto je nyní tvořeno rozsáhlým souborem právních předpisů, které se věnují jednotlivým problematikám a jsou často navzájem provázány. Významnou roli v tvorbě tuzemského práva na ochranu životního prostředí bezesporu sehrál vstup České republiky do Evropské unie a nutnost implementace její legislativy.

S vývojem práva životního prostředí přirozeně korespondoval i vývoj jeho trestněprávní ochrany.

2.1 Vznik a vývoj trestněprávní ochrany životního prostředí v České republice

V rámci trestního práva hmotného se první skutkové podstaty zaměřené primárně na ochranu životního prostředí objevily poprvé v porevoluční době. Jednalo se o trestné činy poškození životního prostředí v úmyslné a nedbalostní formě zavinění.¹¹ Do této doby trestní právo obsahovalo některé skutkové podstaty, u nichž byla ochrana životního prostředí nanejvýš vedlejším efektem, navíc se jednalo o ochranu značně elementární.

V rámci Československé republiky, která vznikla v roce 1918 zůstaly v platnosti i některé právní normy Rakouska-Uherska, například byl převzat zákon č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích.¹² Tento zákon obsahoval zločin smilstvo proti přírodě popsany v § 129,¹³ kde se za trestné považovalo, mimo jiné, i smilstvo se zvířaty. Primárně chráněným objektem zde byl zájem na ochraně náboženských hodnot ve společnosti. Nicméně se jednalo o jeden ze dvou trestných činů, u něhož byla alespoň vedlejším efektem ochrana některé složky životního prostředí. Nutno podotknout, že dnešní právní normy zmíněné jednání za trestné nepovažují, tedy pokud není provedeno surovým nebo trýznivým způsobem, v takovém případě by se mohlo jednat o trestný čin týrání zvířat.

⁸ Srov. ČESKO. Zákon č. 1/1992 Sb., Ústava České republiky. Ve znění pozdějších předpisů. Čl. 11 odst. 3.

⁹ Srov. Tamtéž. Čl. 14 odst. 3.

¹⁰ Srov. Tamtéž. Čl. 35.

¹¹ Srov. ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon. Ve znění účinném od 1. 2. 1990. § 181a, § 181b.

¹² Srov. SCHELLEM K., TAUCHEN, J. *Trestní kodexy*. 1. díl Hmotněprávní předpisy. Brno: Novpress, 2011, s. 7.

¹³ Srov. Tamtéž. S. 46.

Druhým trestným činem byla krádež popsaná v § 171 a § 172.¹⁴ Z těchto ustanovení vyplývala trestnost pytláctví, tehdy definovaného jako krádež na zvěři v lesích, přičemž se při posuzování nehledělo na hodnotu zvěře.

Shora uvedený zákon z dob Rakouska-Uherska byl zrušen až v roce 1950, a to přijetím zákona č. 86/1950 Sb., trestní zákon. I tento zákon poskytoval složkám životního prostředí jen nepatrnou ochranu. Trestným zůstalo v jisté podobě pytláctví. Dále byla prostřednictvím skutkových podstat obsažených v § 201 a § 202 poskytnuta ochrana před úmyslným způsobením či zvýšením nebezpečí zavlečení nebo rozšíření nakažlivé choroby domácích nebo jiných hospodářských zvířat, případně choroby nebo škůdce užitkových rostlin. Chráněn byl především zájem na ochraně před narušením produkce potravin pro lidskou společnost, případně produkce krmiv pro chovaná zvířata. Ochrana zvířat a rostlin zde byla již výrazná, nicméně stále poněkud sekundární. Navíc nebyla poskytována volně žijícím zvířatům a planě rostoucím rostlinám, které mají zásadnější význam pro životní prostředí.

Následně přijatý zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon (dále jen „trestní zákon“) již vůbec nepovažoval za trestné pytláctví, převzal pouze ochranu rostlin a zvířat před chorobami a škůdci. Tento stav přetrval až do 90. let, kdy byly zavedeny první (výše zmiňované) trestné činy primárně chránící životní prostředí. Jednalo se o trestné činy ohrožení životního prostředí, které byly vymezeny pod § 181a v úmyslné formě zavinění a pod § 181b v nedbalostní formě zavinění.

Ochrana životního prostředí v rámci trestního práva hmotného prošla od zavedení prvních trestných činů značným vývojem. Průběžně přibývaly nové skutkové podstaty trestných činů a znění již zavedených se často i výrazně měnilo. U trestného činu ohrožení životního prostředí došlo k první změně již po pěti měsících od jeho zavedení do zvláštní části trestního zákona.¹⁵ Po dvou a půl letech následovala další novelizace.¹⁶ V podstatě docházelo k nahrazování jedněch neurčitých pojmů jinými stejně neurčitými a současně k úpravám, jež vyžadovaly porušení některého ze zvláštních předpisů právního řádu, přičemž takové porušení podmiňovalo trestní odpovědnost.

Výrazné přepracování skutkové podstaty tohoto trestného činu přinesla novelizace v roce 2002,¹⁷ v důsledku níž byl upraven i název trestného činu na ohrožení

¹⁴ Srov. SCHELLEM K., TAUCHEN, J. *Trestní kodexy*. 1. díl Hmotněprávní předpisy. Brno: Novpress, 2011, s. 52.

¹⁵ Srov. ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 175/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon. Ve znění účinném k 1. červenci 1990. § 181a, § 181b.

¹⁶ Srov. ČESKO. Zákon č. 290/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon a zákon České národní rady č. 200/1990 Sb., o přestupcích. Ve znění účinném k 1. lednu 1994. § 181a, § 181b.

¹⁷ Srov. ČESKO. Zákon č. 134/2002 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů. Ve znění účinném k 1. červenci 2002. § 181a, § 181b.

a poškození životního prostředí. Touto právní úpravou mělo dojít ke zvýšení ochrany životního prostředí prostředky trestního práva a dále k nápravě do té doby neurčitého vyjádření skutkových podstat obsahujících vágní pojmy. Právě v absenci důsledného popisu jednotlivých znaků skutkové podstaty byl spatřován důvod nízké míry využívání tohoto trestného činu v praxi.¹⁸

Uvážíme-li statistické údaje, nedošlo po provedené úpravě k výraznému navýšení uplatňování trestní represe. Od roku 1991 do roku 2001 bylo za trestný čin ohrožení životního prostředí odsouzeno 32 osob. V letech 2003 – 2011, kdy platila nová úprava, bylo odsouzeno 17 osob. Rok 2002 byl záměrně vynechán, neboť k účinnosti novelizace došlo v jeho pololetí, nicméně stojí za zmínku, že tento rok byl s počtem 20 odsouzených osob rekordním.¹⁹

Jak již bylo zmíněno výše, v porevolučním vývoji trestního práva hmotného docházelo k postupnému zavádění nových skutkových podstat trestných činů poskytujících ochranu jednotlivým složkám životního prostředí. V roce 1992 se jednalo o trestný čin týrání zvířat.²⁰ Tento poskytoval ochranu, jak zvířatům volně žijícím, tak i chovaným v péči lidí. Byly vyjádřeny dvě základní skutkové podstaty, v první se trestní odpovědnost zakládala na recidivě, a to jak na úrovni trestněprávní, tak správněprávní.²¹ Druhá základní skutková podstata trestného činu k trestnosti vyžadovala účinek v podobě usmrcení zvířete v důsledku jeho týrání. V zavedení tohoto trestného činu se odrážela nutnost kriminalizovat ty nejzávažnější podoby týrání zvířat, k jejichž potrestání nepostačovaly prostředky, v té době teprve vznikající, správněprávní ochrany.

Tehdejší aktuálnost problematiky týrání zvířat je zřejmá ze statistických údajů, dle kterých došlo k okamžitému uplatňování trestního práva. Za týrání zvířat podle § 203 trestního zákona bylo od roku 1992 do roku 2012 odsouzeno 335 osob, což je u trestných činů proti životnímu prostředí nezanedbatelný počet.²²

Další nově zavedená resp. lépe řečeno po nejméně 34 letech navrácená skutková podstata vyjadřovala trestný čin pytláctví.²³ Zavedení tohoto trestného činu mělo být reakcí na rozvoj podnikatelských aktivit a s nimi spojenou trestnou činností.²⁴ Jednalo se

¹⁸ Srov. ČESKO. VLÁDA. Důvodová zpráva k zákonu č. 134/2002 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů. Praha, 2001. Zvláštní část, část první, § 181a.

¹⁹ Srov. ČESKO. MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI ČR. Statistické ročenky kriminality. Ročníky 1991-2011.

²⁰ Srov. ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon. Ve znění účinném k 1. lednu 1992. § 203.

²¹ Srov. ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání. Ve znění účinném k 29. květnu 1992.

²² Srov. ČESKO. MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI ČR. Statistické ročenky kriminality. Ročníky 1992-2012.

²³ Srov. ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 140/1961, Sb. trestní zákon. Ve znění účinném k 1. lednu 1994. § 178b.

²⁴ Srov. ČESKO. VLÁDA. Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 290/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon a zákon České národní rady č. 200/1990 Sb., o přestupcích. Praha, 1993. Obecná část.

o další z trestných činů poskytující ochranu zvířatům, v tomto případě těm volně žijícím, tedy zvěři,^{25,26} a také rybám, před neoprávněným a tím i neodborným lovem. Ihned po „znovuzavedení“ tohoto trestného činu je patrná jeho praktická aplikace, kdy do první novelizace provedené v roce 1998 bylo odsouzeno 68 osob.²⁷ Následná novela²⁸ podstatně zjednodušila požadavky pro naplnění znaků příslušné skutkové podstaty, což bylo reakcí na narůstající případy pytláctví a nutnost zavedení přísnější ochrany prostředky trestního práva.²⁹ Po dobu platnosti novelizovaného znění, tedy do roku 2009 bylo za tento trestný čin odsouzeno 2141 osob. Tento počet tvoří bezmála 70 % z celkového počtu odsouzených za trestné činy proti životnímu prostředí za období od roku 1991 do roku 2019.³⁰

K dalšímu zavedení nových trestných činů došlo v souvislosti s již zmiňovanou novelou v roce 2002. V § 181c trestního zákona byly popsány znaky skutkové podstaty trestného činu poškození lesa těžbou. Tento trestný čin byl jistou privilegovanou podobou obecného ustanovení zaměřeného na ochranu životního prostředí. Došlo jím ke kriminalizaci jednání, spočívajícího v závažném porušování povoleného způsobu těžby lesa, v důsledku kterých les přestává plnit své ekologické funkce.³¹ Za spáchání tohoto trestného činu bylo od roku 2002 do roku 2011 odsouzeno 54 pachatelů.³²

Současně byl do trestního zákona doplněn trestný čin nakládání s nebezpečnými odpady § 181e. Tento byl vymezen dvěma samostatně vyjádřenými základními skutkovými podstatami.³³ První chránila životní prostředí před jeho poškozením nebo ohrožením v souvislosti s neoprávněným nakládáním s nebezpečnými odpady. Obsahem druhé skutkové podstaty byly naplněny závazky Basilejské úmluvy, která požadovala kriminalizaci neoprávněného přeshraničního převozu odpadu.³⁴ V období od roku 2002 do roku 2012 bylo za tento trestný čin vykázáno 11 odsouzených.³⁵

²⁵ Srov. ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 23/1962 Sb., o myslivosti. Ve znění pozdějších předpisů. § 19.

²⁶ Srov. ČESKO. Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti. Ve znění pozdějších předpisů. § 2 písm. b).

²⁷ Srov. ČESKO. MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI ČR. Statistické ročenky kriminality. Ročníky 1994-1998.

²⁸ ČESKO. Zákon č. 92/1998 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů. Ve znění účinném k 1. říjnu 1998.

²⁹ Srov. ČESKO. VLÁDA. Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 92/1998 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů. Praha, 1998. Obecná část.

³⁰ Srov. ČESKO. MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI ČR. Statistické ročenky kriminality. Ročníky 1999-2016.

³¹ Srov. ČESKO. VLÁDA. Důvodová zpráva k zákonu č. 134/2002 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů. Praha, 2001. Zvláštní část, část první.

³² Srov. ČESKO. MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI ČR. Statistické ročenky kriminality. Ročníky 2002-2011.

³³ Srov. ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon. Ve znění účinném k 1. červenci 2002. § 181e.

³⁴ Srov. OSN. Mezinárodní smlouva ze dne 22. března 1989 Basilejská úmluva o kontrole pohybu nebezpečných odpadů přes hranice států a jejich zneškodňování. Basilej, 1989. Čl. 4, odst. 3.

³⁵ Srov. ČESKO. MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI ČR. Statistické ročenky kriminality. Ročníky 2002-2012.

Další ustanovení, tedy § 118f obsahoval taktéž dvě základní skutkové podstaty charakterizující trestný čin neoprávněného nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami.³⁶ Trestným se ve své podstatě stalo jakékoliv nakládání s jedinci podléhajícími ochraně podle zvláštního zákona,^{37,38} které bylo v rozporu se zvláštním právním předpisem. První skutková podstata kriminalizovala nakládání s jedinci požívajícími nižší stupeň ochrany. Pro naplnění trestní odpovědnosti muselo být dotčeno padesát exemplářů, případně muselo jít o recidivu, a to jak na úrovni trestněprávní, tak správněprávní. Druhá samostatná skutková podstata poskytovala ochranu jedincům zařazeným do vyššího stupně ochrany. U těchto druhů stačilo k trestnosti nakládání s pouhým jedním exemplářem. Dle důvodové zprávy se vymezením trestného činu reagovalo na vznik organizovaných mezinárodních skupin, zabývajících se nelegálním obchodem s chráněnými jedinci. Organizovanost a metody pašování jedinců byly srovnávány s obchodem s drogami.³⁹ Zavedení souviselo i s nutností implementace požadavků na ochranu chráněných jedinců podle mezinárodní smlouvy CITES.⁴⁰ Ustanovení § 118g obsahovalo stejný trestný čin, avšak s nedbalostní formou zavinění.⁴¹

Posledním z nově zavedených trestných činů bylo neoprávněné odnímání volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. Trestný čin byl zaveden v § 181h a měl poskytovat ochranu před odnímáním živočichů a rostlin z přírody v míře, která by mohla ovlivnit jejich místní populaci. Důvodová zpráva k novelizujícímu zákonu zde jako příklad uvádí případy odchyty pěvců za účelem exportu do Itálie, kde docházelo k jejich zpracování pro potravinářské účely. Za tento trestný čin však nedošlo k pravomocnému odsouzení.⁴²

Popsaná koncepce trestných činů proti životnímu prostředí byla platná do nabytí účinnosti zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále je „trestní zákoník“).⁴³ Kodifikace

³⁶ Srov. ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon. Ve znění účinném k 1. červenci 2002. § 181f.

³⁷ Srov. ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Ve znění pozdějších předpisů. § 48.

³⁸ Srov. ČESKO. Zákon č. 16/1997 Sb., o podmínkách dovozu a vývozu ohrožených druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně a doplnění zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů. Ve znění pozdějších předpisů. § 2.

³⁹ Srov. ČESKO. Důvodová zpráva k zákonu č. 134/2002 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů. Praha, 2001. Zvláštní část, část první.

⁴⁰ OSN. Mezinárodní smlouva ze dne 3. března 1973 Úmluva o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin. Washington, 1973.

⁴¹ Srov. ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon. Ve znění účinném k 1. červenci 2002. § 181g.

⁴² Srov. ČESKO. MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI ČR. Statistické ročenky kriminality. Ročníky 2002-2016.

⁴³ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Ve znění účinném k 1. lednu 2010.

těchto trestných činů byla pro ochranu životního prostředí prostředky trestního práva převratnou. Trestné činy proti životnímu prostředí, do té doby rozmístěné v různých hlavách zvláštní části trestního zákona, byly soustředěny do společné hlavy VIII. Původní znění trestního zákoníku účinné od ledna 2010 obsahovalo celkem 14 trestných činů proti životnímu prostředí.

S jistými úpravami byly převzaty dřívější skutkové podstaty trestných činů již obsažených v trestním zákoně, které byly doplněny o zcela nové trestné činy – neoprávněné vypuštění znečišťujících látek § 297, zanedbání péče o zvíře z nedbalosti § 303 a neoprávněná výroba, držení a jiné nakládání s léčivými a jinými látkami ovlivňujícími užitek hospodářských zvířat § 305.

Skutkové podstaty převzaté z trestního zákona byly upraveny, u trestného činu poškození a ohrožení životního prostředí nově zavedeného pod § 293, byl rozšířen výčet zvláštních zákonů, jejichž porušení zakládalo trestnost, a sice o zákony o chemických látkách nebo chemických přípravcích.⁴⁴ Rozšířen byl i výčet chráněných oblastí, konkrétně o evropsky významné lokality a ptačí oblasti.⁴⁵

Výrazné úpravy doznal i trestný čin poškození lesa vyjádřený v § 295. Důvodem úpravy byly časté případy vytěžení lesního porostu na ploše blízké se, ale nepřesahující plochu 1,5 ha, tedy pod hranici podmiňující vznik trestní odpovědnosti.⁴⁶ Trestným se tak nově stalo i provedení těžby navazující, k již existující holině s výsledným vytvořením nejméně 1,5 ha poškozeného lesa. A provedení mýtní těžby nebo prořezání lesního porostu pod hranici zakmenění na více blízko sebe sousedících místech, jednotlivě nepřesahujících, avšak v součtu přesahujících plochu 1,5 ha.⁴⁷ Tato úprava je účinná dodnes.⁴⁸

U trestného činu neoprávněné nakládání s odpady zavedeného pod § 298 již nebylo vyžadováno nakládání s nebezpečnými odpady (které se stalo zvlášť přitěžující okolností), ale pouze s odpady. Tato změna by velmi rozšířila okruh jednání považovaných za trestná, avšak zřejmě kvůli kolizi se správními delikty, byla nově přidána podmínka vyjadřující rozsah následku. Následek musel dosahovat takové míry, aby bylo k jeho odstranění třeba vynaložit náklady značného rozsahu. I tato úprava zůstala účinnou dodnes.⁴⁹

⁴⁴ ČESKO. Zákon č. 350/2011 Sb., o chemických látkách a chemických směsích a o změně některých zákonů (chemický zákon). Ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁵ Srov. ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Ve znění účinném k 1. lednu 2010. § 293.

⁴⁶ Srov. ČESKO. VLÁDA. Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb. trestní zákoník. Praha, 2007. Zvláštní část, § 295.

⁴⁷ Srov. Tamtéž.

⁴⁸ Srov. ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Ve znění účinném od 1. ledna 2010. § 295.

⁴⁹ Srov. Tamtéž. § 298.

Trestný čin neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami doznal změn v podobě vypuštění recidivy v oblasti správních deliktů coby znaku zakládajícího trestní odpovědnost. Dále byla snížena hranice počtu exemplářů chráněného druhu z 50 na 25 kusů. Podmínky trestní odpovědnosti se tak v jednom směru zmírnily a ve druhém zpřísnily.⁵⁰

U skutkové podstaty trestného činu týrání zvířat podle § 302 došlo ke značnému přepracování, a to na základě nutnosti odlišovat přestupky od případů pro společnost škodlivějších. Z důvodů kritiky nízké trestní sazby trestu odnětí svobody pak došlo k jejímu zvýšení.⁵¹ Vyšší míra společenské škodlivosti byla vyjádřena intenzitou týrání nebo jeho veřejným spácháním.⁵²

Za účelem jednoznačného odlišení přestupku a trestného činu byla změněna i skutková podstata trestného činu pytláctví podle § 304. Byla doplněna podmínka ulovení zvěře v hodnotě nikoli nepatrné.⁵³

U trestného činu šíření nakažlivé nemoci zvířat podle § 306 došlo k rozšíření chráněných skupin zvířat o zvířata volně žijící.

Zcela nově byly do hlavy VIII zvláštní části trestního zákoníku zavedeny tři trestné činy. Prvním z nich byl trestný čin neoprávněné vypuštění znečišťujících látek podle § 297. K jeho zavedení došlo z důvodu nutnosti implementace směrnice Evropského parlamentu a Rady, na základě které musejí prostředky trestního práva členských zemí poskytovat ochranu mořím před jejich znečišťováním, v podobě vypouštění určitých látek z lodi.⁵⁴

V ust. § 303 je obsažen druhý z nově zavedených trestných činů, a to zanedbání péče o zvíře z nedbalosti. Zákonodárce tím reagoval na případy, při nichž jsou zvířata ponechána bez řádné péče, nebo je s nimi zacházeno s jinou bezohledností, například v rámci jejich chovu nebo při jejich přepravě. Tímto ustanovením byla zavedena ochrana před závažnými formami jednání, při nichž dochází k trvalým následkům nebo smrti zvířete.⁵⁵

Poslední z nově zavedených trestných činů je neoprávněná výroba, držení a jiné nakládání s léčivy a jinými látkami ovlivňujícími užitkovost hospodářských zvířat § 305.

⁵⁰ Srov. ZICHA, J., POKORNÁ, L. Nová úprava některých skutkových podstat trestných činů proti životnímu prostředí. *Trestněprávní revue*. 2012 č. 4, s. 79.

⁵¹ Srov. ČESKO. VLÁDA. Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb. trestní zákoník. Praha, 2007. Zvláštní část, § 302.

⁵² Srov. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník*. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3013.

⁵³ Srov. ČESKO. VLÁDA. Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb. trestní zákoník. Praha, 2007. Zvláštní část, § 304.

⁵⁴ EVROPSKÁ UNIE. Směrnici Evropského parlamentu a Rady č. 2009/123/ES, kterou se mění směrnice 2005/35/ES o znečištění z lodí a o zavedení sankcí za protiprávní jednání. Štrasburk, 2009.

⁵⁵ Srov. ČESKO. VLÁDA. Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb. trestní zákoník. Praha, 2007. Zvláštní část, § 303.

Podle důvodové zprávy k trestnímu zákoníku bylo zavedení tohoto trestného činu reakcí na praktické zkušenosti s organizovanými skupinami zneužívajícími látky s hormonálním účinkem nebo léčiva k dosažení větší užitkovosti hospodářských zvířat, a tedy i zvýšení vlastního finančního prospěchu.⁵⁶

Takřka posledním z milníků trestního práva hmotného, byla novelizace provedená v roce 2011, v rámci níž došlo k výraznému přepracování některých skutkových podstat a vytvoření skutkových podstat nových tak, aby odpovídaly požadavkům práva Evropské unie.⁵⁷ Přepracovány byly skutkové podstaty trestných činů poškození a ohrožení životního prostředí v obou formách zavinění.

Skutková podstata trestného činu odnímání nebo ničení živočichů a rostlin do té doby obsažená v § 301 byla vložena jako kvalifikovaná skutková podstata trestného činu neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami. Touto transformací však zcela zanikl původní smysl trestného činu odnímání nebo ničení živočichů a rostlin, kterým byla ochrana exemplářů, nezařazených do seznamu chráněných druhů podle zvláštního zákona.⁵⁸

Nově byly zavedeny trestné činy poškození vodního zdroje § 294a, neoprávněná výroba a jiné nakládání s látkami poškozujícími ozonovou vrstvu §298a a poškození chráněných částí přírody § 301.

Poslední změny v trestněprávní ochraně životního prostředí přinesla novelizace v roce 2020.⁵⁹ V rámci této novelizace byly upraveny podmínky trestní odpovědnosti za trestný čin týrání zvířat podle § 302 a dále byl zaveden nový trestný čin – chov zvířat v nevhodných podmínkách podle § 302a. O těchto změnách je blíže pojednáno v následující podkapitole.

Takto upravený obsah hlavy VIII trestního zákoníku je ve své podstatě účinný dodnes.

⁵⁶ Srov. ČESKO. VLÁDA. Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb. trestní zákoník. Praha, 2007. Zvláštní část, § 305.

⁵⁷ Srov. ČESKO. VLÁDA. Důvodová zpráva k zákonu č. 330/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů. Praha, 2011.

⁵⁸ Srov. ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Ve znění pozdějších předpisů. § 299 odst. 3, písm. c).

⁵⁹ ČESKO. Zákon č. 114/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Ve znění účinném k 1. 6. 2020.

2.2 Současná trestněprávní úprava trestných činů proti životnímu prostředí v České republice

V současné době je životní prostředí ve smyslu trestního práva chráněno primárně prostřednictvím skutkových podstat 17 trestných činů soustředěných v hlavě VIII trestního zákoníku.

Některá odborná literatura se tyto trestné činy snaží dělit do dalších podskupin. Například na trestné činy poskytující obecnou ochranu, trestné činy chránící jednotlivé složky životního prostředí nebo trestné činy poskytující ochranu před určitými nebezpečnými činnostmi.⁶⁰ Další, poněkud zjednodušený systém dělení může být na obecné skutkové podstaty, zvláštní skutkové podstaty a skutkové podstaty, kde je ochrana životního prostředí pouze sekundárním objektem.⁶¹

V rámci této práce nebudou trestné činy rozdělovány do dalších skupin. Pro přehlednost bude zachována jejich posloupnost tak, jak jsou uvedeny v trestním zákoníku.

V této podkapitole budou u jednotlivých trestných činů uvedeny atributy, které autor považuje za podstatné ve smyslu charakteristiky toho kterého trestného činu.

- **Poškození a ohrožení životního prostředí § 293** – jedná se o obecně vyjádřený trestný čin, prostřednictvím kterého mají být chráněny jednotlivé složky životního prostředí, ale i životní prostředí jako celek. Zavedením současného znění došlo k harmonizaci s požadavky Evropské unie a mělo dojít k efektivnější ochraně prostředky trestního práva.⁶²

Při náhledu do soudních statistik však lze zjistit, že k zefektivnění ochrany nedošlo. V rámci účinnosti předchozí právní úpravy, tedy od roku 2003 do roku 2011 bylo za tento trestný čin odsouzeno 18 pachatelů. Po novelizaci, tedy od roku 2012 do roku 2019, byli odsouzeni pouze 4 pachatelé.⁶³

O tomto trestném činu bude podrobněji pojednáno v následující kapitole.

- **Poškození a ohrožení životního prostředí z nedbalosti § 294** – zde je vyjádřena nedbalostní forma předchozího trestného činu, který bude taktéž popsán podrobněji v následující kapitole.

⁶⁰ Srov. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 8. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 828.

⁶¹ Srov. STEJSKAL, V., DAMOHORSKÝ, M. *Trestněprávní problematika ochrany životního prostředí: (závěry a shrnutí projektu GA ČR - 407/00/1705)*. Praha: Vodnář, 2002, s. 12–13.

⁶² Srov. ČESKO. VLÁDA. Důvodová zpráva k zákonu č. 330/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů. Praha, 2011. Zvláštní část, § 293.

⁶³ Srov. ČESKO. MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR. *Statistické ročenky kriminality. Ročníky 2003-2019*.

Z pohledu statistického platí výše uvedené, za nedbalostní formu bylo na základě předchozí právní úpravy odsouzeno 16 pachatelů, za současné 3.⁶⁴

- **Poškození vodního zdroje § 294a** – skutková podstata tohoto trestného činu byla vyčleněna z předchozí úpravy obecného ustanovení poškození a ohrožení životního prostředí⁶⁵ a aktuálně tvoří samostatný trestný čin. Chráněny jsou zdroje pitné vody, jednak jejich vydatnost, jednak jejich kvalita ve smyslu zdravotní nezávadnosti. Jedná se o ustanovení chránící především zájmy lidské populace.⁶⁶

Za tento trestný čin nebyl dle soudních statistik nikdo odsouzen.⁶⁷

- **Poškození lesa § 295** – předmětem ochrany je les, který v rámci životního prostředí plní významné úlohy a představuje samostatný ekosystém.⁶⁸ Les je chráněn především před neoprávněnou těžbou a jinými činnostmi prováděnými v rozporu se zvláštními zákony a v rozsahu, který negativně ovlivňuje přirozené funkce lesa.

Tento druh trestné činnosti je zpravidla páchan za účelem generování zisku z prodeje vytěžené dřevní hmoty.⁶⁹ Pachatelé často skrytě (prostřednictvím tzv. bílých koní) nakupují lesní pozemky, provedou jejich vytěžení a stejným způsobem se následně pozemků zbavují. Toto vše za velmi krátkou dobu, což výrazně znesnadňuje práci policejních orgánů.⁷⁰

- **Neoprávněné vypuštění znečišťujících látek § 297** – jak již bylo zmíněno, jedná se o skutkovou podstatu zavedenou na základě práva Evropské unie. Při současné úpravě postačí k naplnění subjektivní stránky pouhá nedbalost, oproti dřívější hrubé nedbalosti.⁷¹

- **Neoprávněné nakládání s odpady § 298** – tento trestný čin je charakterizován dvěma samostatně vyjádřenými skutkovými podstatami. První chrání před přeshraniční přepravou odpadů, provedenou v rozporu s jinými právními předpisy. Druhá chrání před neoprávněným nakládáním s odpady, které poškozuje nebo ohrožuje životní prostředí takovým způsobem, že je k jejich odstranění třeba vynaložit náklady značného rozsahu.⁷²

Cílem páchaní této trestné činnosti je získání finančního prospěchu. Často jsou například padělány a pozměňovány průvodní dokumenty, na nichž je deklarován jiný

⁶⁴ Srov. Tamtéž.

⁶⁵ Srov. ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Ve znění účinném do 30. listopadu 2011. §293, § 294.

⁶⁶ Srov. ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Ve znění pozdějších předpisů. § 294a.

⁶⁷ Srov. ČESKO. MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI ČR. Statistické ročenky kriminality. Ročníky 2011-2019.

⁶⁸ Srov. FLORA, M., STANĚK, J., PRŮCHOVÁ, I. *Lesní zákon. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 12-13.

⁶⁹ Srov. ČESKÁ INSPEKCE ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Nepovolené kácení za každou cenu stálo firmu 1 500 000 korun. Kůrovec jako záminka neobstál* [online]. 2022 [cit. 2023-05-12]. Dostupné z WWW: <https://www.cizp.cz/aktuality/nepovolene-kaceni-za-kazdou-cenu-stalo-firmu-1-500-000-korun-kurovec-jako-zaminka>.

⁷⁰ Srov. CHMELÍK, J. a kol. *Ekologické kriminalita a možnosti jejího řešení*. Praha: Linde, 2005, s. 29-31.

⁷¹ Srov. ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Ve znění pozdějších předpisů. § 297.

⁷² Srov. ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Ve znění pozdějších předpisů. § 298.

druh odpadu, než který je ve skutečnosti převážen.⁷³ Nebo dochází k odkládání odpadu v různých nevyužívaných průmyslových areálech, které jsou zakoupeny nebo pronajaty prostřednictvím tzv. bílých koní a po naplnění odpadem jsou opuštěny, případně převedeny na další osoby.⁷⁴

- **Neoprávněná výroba a jiné nakládání s látkami poškozujícími ozonovou vrstvu § 298a** – toto ustanovení umožňuje prostředky trestního práva chránit ozonovou vrstvu Země. Jedná se o ustanovení preventivního charakteru, neboť primárně nepostihuje vypouštění látek, tedy jednání, které přímo zvyšuje poškození ozonové vrstvy. K trestnosti naopak postačí pouhá manipulace či výroba těchto látek v rozporu s jinými právními předpisy.⁷⁵ Vzhledem k tomu, že není požadována určitá míra či rozsah nakládání s látkami poškozujícími ozonovou vrstvu, lze očekávat kolizi se správními delikty obsaženými ve zvláštním zákoně, neboť skutkové podstaty přestupků jsou obdobné té vymezující trestný čin.⁷⁶ Dřívější úprava sice obsahovala vágní pojem – nikoli malý rozsah, nicméně jím zadávala požadavek na vyšší míru společenské škodlivosti a odlišovala tak trestný čin od přestupků.⁷⁷ K zavedení tohoto trestného činu došlo na základě transpozice směrnice Evropského parlamentu a Rady.⁷⁸ Za tento trestný čin nebyl doposud nikdo odsouzen.⁷⁹

- **Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami § 299** – mezi trestnými činy proti životnímu prostředí se jedná o poměrně často páchaný trestný čin, což vyplývá i ze soudních statistik, dle kterých bylo od roku 2010 do roku 2019 odsouzeno celkem 72 pachatelů.⁸⁰

Dvě samostatně vyjádřené skutkové podstaty tohoto trestného činu chrání živočichy a rostliny podléhající různým stupňům ochrany.⁸¹ Stupně ochrany jsou

⁷³ Srov. CHMELÍK, J. a kol. *Ekologické kriminalita a možnosti jejího řešení*. Praha: Linde, 2005, s. 18-19.

⁷⁴ Srov. DRAHOKOUPILOVÁ, L. *Neoprávněné nakládání s odpady* [online]. 2010 [cit. 2023-05-13]. Dostupné z WWW: <https://www.policie.cz/clanek/zpravodajstvi-uo-znojmo-neopravnene-nakladani-s-odpady.aspx>.

⁷⁵ Srov. ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Ve znění pozdějších předpisů. § 298a.

⁷⁶ Srov. ČESKO. Zákon č. 73/2012 Sb., o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu, a o fluorovaných skleníkových plynech. Ve znění pozdějších předpisů. § 15-19a.

⁷⁷ Srov. ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Ve znění účinném do 13. srpna 2015. § 298a.

⁷⁸ EVROPSKÁ UNIE. Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2008/99/ES o trestněprávní ochraně životního prostředí. Štrasburk, 2008. Čl. 3 písm. i).

⁷⁹ Srov. ČESKO. MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR. Statistické ročenky kriminality. Ročníky 2011-2019.

⁸⁰ Srov. Tamtéž.

⁸¹ Srov. ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Ve znění pozdějších předpisů. § 299.

stanoveny jednak zvláštními zákony České republiky,⁸² jednak mezinárodním právem⁸³ a právem Evropské unie.⁸⁴

U tohoto trestného činu lze pozorovat několik motivů jeho páčání. Velmi častým motivem je jistá sběratelská vášeň, pachatelé provádí odchyt například brouků, motýlů nebo jiných živočichů, které následně usmrcují, preparují a doplňují jimi své sbírky,⁸⁵ u rostlin jde například o kaktusy nebo orchideje apod. Dále může jít o lov chráněné zvěře.⁸⁶ Tradičně je motivem také finanční profit, kterého je dosahováno například pašováním exemplářů za účelem jejich gastronomického zpracování.⁸⁷ V neposlední řadě se jedná také o usmrcování chráněných exemplářů pro využití v tradiční medicíně.⁸⁸

- **Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami z nedbalosti § 300** – tento trestný čin je nedbalostní formou předchozího, je zde požadována vyšší intenzita nedbalosti, tedy nedbalost hrubá. Přirozeně zde odpadají některé z výše uvedených motivů.⁸⁹

- **Poškození chráněných částí přírody § 301** – skutková podstata je koncipována tak, že poskytuje ochranu významným přírodním prvkům, které již podléhají ochraně podle zvláštních zákonů. Má se tedy jednat o jakousi alternativu k trestnému činu, jehož předmětem útoku jsou živočichové a rostliny podléhající určitému stupni ochrany.⁹⁰ I tento trestný čin byl zaveden na základě příslušné směrnice Evropského parlamentu a Rady.⁹¹ Dle soudních statistik se jedná o další z trestných činů, za který nebyl doposud nikdo odsouzen.⁹²

⁸² ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Ve znění pozdějších předpisů. § 48.

⁸³ OSN. Mezinárodní smlouva ze dne 3. března 1973 Úmluva o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin. Washington, 1973. Čl. II odst. 1-3.

⁸⁴ EVROPSKÁ UNIE. Nařízení Rady č. (ES) č. 338/97 o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi. Brusel, 1997. Čl. 3.

⁸⁵ Srov. LANKAŠOVÁ, M. *Muž prodával vzácné motýly a brouky po celém světě, získal miliony korun* [online]. 2020 [cit. 2023-05-15]. Dostupné z WWW: https://www.idnes.cz/brno/zpravy/motyli-brouci-zabaveni-frydek-mistek-brno-police-nalez-obchodovani.A200130_102711_brno-zpravy_mls.

⁸⁶ Srov. BÍLÁ, V. *Myslivec dostal za zastřeleného rysa v mrazáku pokutu, ochránci zuří* [online]. 2020 [cit. 2023-05-18]. Dostupné z WWW: https://www.idnes.cz/plzen/zpravy/rys-myslivec-zastrelil-chraneny-soud-trest-klatovsko.A220315_134529_plzen-zpravy_vb.

⁸⁷ Srov. VACULÍK, R. *Pašování úhořů v Česku: první tresty natvrdo* [online]. 2019 [cit. 2023-05-17]. Dostupné z WWW: <https://www.novinky.cz/clanek/krimi-pasovani-uhoru-v-cesku-prvni-tresty-natvrdo-40303090>.

⁸⁸ Srov. PLUHAŘ, A., LÁNSKÝ, T. *Za masox z tygrů dostal preparátor tři roky, Berousek podmínku* [online]. 2019 [cit. 2023-05-18]. Dostupné z WWW: https://www.idnes.cz/liberec/zpravy/soud-ludvik-berousek-obchod-casti-tel-tygri-preparator-vezeni-podminka.A190604_153302_liberec-zpravy_klu.

⁸⁹ Srov. ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Ve znění pozdějších předpisů. § 300.

⁹⁰ Srov. ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Ve znění pozdějších předpisů. § 301.

⁹¹ Srov. ČESKO. VLÁDA. Důvodová zpráva k zákonu č. 330/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů. Praha, 2011. Zvláštní část, § 301.

⁹² Srov. ČESKO. MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR. Statistické ročenky kriminality. Ročníky 2011-2019.

- **Týrání zvířat § 302** – v rámci hlavy VIII trestního zákoníku se s 292 odsouzenými osobami jedná o nejčastěji páchaný trestný čin. Tento počet tvoří více než polovinu odsouzených za trestné činy proti životnímu prostředí, které jsou uvedené v trestním zákoníku.⁹³ Počty by se do budoucna mohly ještě zvýšit, neboť od poloviny roku 2020 nabyla účinnosti nová podoba skutkové podstaty.

Aktuální znění skutkové podstaty nyní zahrnuje některá, do té doby přestupková jednání a podmínky trestní odpovědnosti dříve obsažené v základní skutkové podstatě dnes tvoří znaky skutkových podstat kvalifikovaných.⁹⁴

Účel trestného činu je zřejmý již z jeho názvu, tedy ochrana zvířat před bezdůvodným utrpením či smrtí. Jednání může mít různé podoby, jako je například bití, odpírání potravy, déle trvající usmrcování ale i vynucování nepřiměřených fyzických výkonů (drezura). Taková jednání musí tedy splňovat znaky surovosti nebo trýznění.⁹⁵ Uvedené znaky stejně jako některé znaky kvalifikovaných podstat – delší dobu trvající jednání, větší počet zvířat, nejsou zákonem definovány, nicméně jsou vyloženy judikaturou, které je vzhledem k četnosti řízení před soudem dostatek.^{96,97}

Zvířetem se rozumí každý živý obratlovec.⁹⁸

- **Chov zvířat v nevhodných podmínkách § 302a** – tento trestný čin byl zaveden v roce 2020. Jednalo se o reakci na často se objevující fenomén zvířecích množiren, a také o další krok v rámci tzv. „odvěcnění“ zvířat.⁹⁹ Trestný čin je definován ve dvou samostatných skutkových podstatách. V obou je základem objektivní stránky trestného činu chov v podmínkách, které jsou natolik nevhodné, že zvířeti působí značné útrapy nebo ohrožují jeho život. První je pak koncipována k postihu chovu většího počtu zvířat, druhá k postihu chovu za účelem získání finančního profitu.¹⁰⁰

- **Zanedbání péče o zvíře z nedbalosti § 303** – ve své podstatě se jedná o nedbalostní formu některých kvalifikovaných skutkových podstat trestného činu týrání zvířat. Zpravidla se bude jednat o neposkytnutí, nesjednání a zanedbání veterinární péče.

- **Pytláctví § 304** – ustanovení poskytující ochranu zvěři a rybám před jejich neoprávněným lovem a následným nelegálním obchodem s nimi. S trestním zákoníkem

⁹³ Srov. Tamtéž. Ročníky 2010-2019

⁹⁴ Srov. ČESKO. VLÁDA. Důvodová zpráva k zákonu č. 114/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Praha, 2018. Zvláštní část, § 302.

⁹⁵ Srov. ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Ve znění pozdějších předpisů. § 302.

⁹⁶ Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. února 2017, spisová značka 3 Tdo 48/2017.

⁹⁷ Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. června 2011, spisová značka 8 Tdo 657/2011.

⁹⁸ Srov. ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání. Ve znění pozdějších předpisů. § 3.

⁹⁹ Srov. KORÍNEK, Š. Posílení ochrany zvířat v reflexi trestného činu „chov zvířat v nevhodných podmínkách“. *Trestněprávní revue*. 2022 č. 2, s. 85.

¹⁰⁰ Srov. ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Ve znění pozdějších předpisů. § 302a.

byla přidána podmínka trestnosti požadující upytlačení zvěře v hodnotě nejméně nikoli nepatrné. Účelem této podmínky je odlišení trestného činu od přestupku.¹⁰¹ Se 104 odsouzenými se po dobu účinnosti trestního zákoníku jedná o druhý nejčastěji páchaný trestný čin proti životnímu prostředí.¹⁰²

Hlavní motiv páchaní této trestné činnosti lze spatřovat v uspokojení lovecké touhy, často je lovena zvěř, kterou legálně lovit nelze¹⁰³ nebo je lovcem osoba, která není podle zvláštního zákona oprávněna lovit.^{104,105} V neposlední řadě je motivem získání finančního prospěchu prodejem upytlačené zvěře.¹⁰⁶

• **Neoprávněná výroba, držení a jiné nakládání s léčivy a jinými látkami ovlivňujícími užítkovost hospodářských zvířat § 305** – trestný čin je vymezen ve dvou samostatně vyjádřených skutkových podstatách, první považuje za trestné neoprávněnou výrobu, držení a jiné obdobné dispozice s látkami majícími hormonální nebo jiné obdobné účinky nebo jinými látkami stimulačními užítkovost hospodářských zvířat. Pro vznik trestní odpovědnosti není požadováno samotné podání látky hospodářskému zvířeti.

Druhá skutková podstata považuje za trestné používání léčiv v rozporu se zvláštním právním předpisem, a to za účelem zvýšení užítkovosti hospodářských zvířat. Za tímto účelem jsou trestné i jiné způsoby nakládání s léčivy.¹⁰⁷

U obou skutkových podstat chybí vyjádření míry či rozsahu používání látek a léčiv. Jako u některých výše uvedených trestných činů to bude mít i zde za následek kolizi s přestupky uvedenými ve zvláštních zákonech.^{108,109} Je možné, že právě zmíněný nedostatek je důvodem toho, že za tento trestný čin nebyl doposud nikdo odsouzen.¹¹⁰

• **Šíření nakažlivé nemoci zvířat § 306, šíření nakažlivé nemoci a škůdce užítkových rostlin § 307** – tato ustanovení doprovází trestní právo hmotné již od roku

¹⁰¹ Srov. ČESKO. VLÁDA. Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb. trestní zákoník. Praha, 2007. Zvláštní část, § 304.

¹⁰² Srov. ČESKO. MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI ČR. Statistické ročenky kriminality. Ročníky 2010-2019.

¹⁰³ Srov. KOPŘIVA, J. *Případ pytláctví na Chebsku* [online]. 2022 [cit. 2023-05-23]. Dostupné z WWW: <https://www.policie.cz/clanek/pripad-pytlactvi-na-chebsku.aspx>.

¹⁰⁴ Srov. ČESKO. Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti. Ve znění pozdějších předpisů. Hl. VI.

¹⁰⁵ Srov. ČESKO. Zákon č. 99/2004 Sb., o rybníkářství, výkonu rybářského práva, rybářské strážní, ochraně mořských rybolovných zdrojů a o změně některých zákonů (zákon o rybářství). Ve znění pozdějších předpisů. § 2 písm. m).

¹⁰⁶ Srov. SVOBODA, J. *Pytláci skolí každé páté zvíře. Kupují od nich i hospody* [online]. 2009. [cit. 2023-05-25]. Dostupné z WWW: <https://tn.nova.cz/zpravodajstvi/clanek/157337-pytlaci-skoli-kazde-pate-zvire-kupuji-od-nich-i-hospody>.

¹⁰⁷ Srov. ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Ve znění pozdějších předpisů. § 306.

¹⁰⁸ Srov. ČESKO. Zákon č. 378/2007 Sb., o léčivech a o změnách některých souvisejících zákonů (zákon o léčivech). Ve znění pozdějších předpisů. § 103–108.

¹⁰⁹ Srov. ČESKO. Zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon). Ve znění pozdějších předpisů. § 71–72.

¹¹⁰ Srov. ČESKO. MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI ČR. Statistické ročenky kriminality. Ročníky 2010-2019.

1950. Zásadně se změnil pouze požadavek na subjektivní stránku, kdy dnes k trestnosti postačí zavinění z nedbalosti.¹¹¹ Skutkové podstaty těchto trestných činů chrání zvířata a užitkové rostliny před zavlečením nebo zvýšením nebezpečí zavlečení nemocí či škůdců. Po dobu účinnosti trestního zákoníku byly v souvislosti se zvířaty odsouzeny dvě osoby a v souvislosti s rostlinami žádná osoba.¹¹²

Na základě obsahu této kapitoly lze konstatovat, že trestněprávní ochrana životního prostředí prošla za poměrně krátkou dobu dynamickým vývojem, během kterého se z takřka nulové ochrany rozšířila do současné velmi obsáhlé podoby. K tomuto rozvoji nepochybně přispěla i ratifikace některých mezinárodních smluv, a především vstup České republiky do Evropské unie a s tím související implementace evropského práva. Vnitrostátní právní úprava se tak v dané oblasti dostala na evropskou i světovou úroveň.

Nutno podotknout, že ne všechny změny byly vhodně zvoleny tak, aby vedly ke zvýšení uplatňování prostředků trestního práva. I přes to současný stav trestního práva jednoznačně poskytuje životnímu prostředí vysokou míru ochrany, která je dále doplněna rozsáhlou ochranou zvláštními zákony.

Orientace v trestných činech uvedených v hlavě VIII. trestního zákoníku, klade vysoké nároky na odborné znalosti orgánů činných v trestním řízení, což je dáno převažujícím zastoupením blanketních skutkových podstat trestných činů. Při bližším pohledu na tyto skutkové podstaty lze zjistit i jisté nedostatky, o kterých je pojednáno v závěrečných kapitolách této práce.

Z pohledu statistického je četnost trestných činů proti životnímu prostředí oproti celkovému počtu spáchaných trestných činů velmi nepatrná, ročně se jedná o počty nepřekračující dvě promile procenta.¹¹³ Statisticky nízké zastoupení trestných činů proti životnímu prostředí může být jedním z důvodů přehlížení a bagatelizace této trestné činnosti.

Na základě soudních statistik však nelze učinit závěr, že by trestná činnost proti životnímu prostředí nebyla páchána. S ohledem na předpoklad její vysoké míry latence

¹¹¹ ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon. Ve znění účinném k 1. 8. 1950. § 201, § 202.

¹¹² Srov. ČESKO. MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR. Statistické ročenky kriminality. Ročníky 2010-2019.

¹¹³ Srov. ČESKO. MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR. Statistické ročenky kriminality. Ročníky 2010-2019.

zapříčiněné nízkou viktimizací¹¹⁴ je možné předpokládat, že je tato trestná činnost ve skutečnosti páchána mnohem častěji.¹¹⁵

Vzhledem k tomu, že za některé z trestných činů proti životnímu prostředí nebyl doposud nikdo odsouzen, případně došlo k odsouzení několika málo pachatelů, nelze provést vyčerpávající charakteristiku z pohledu kriminologie. Taková by mohla vzniknout nanejvýš u trestných činů týrání zvířat nebo pytláctví.

¹¹⁴ Srov. FABIŠÍKOVÁ, T. *Trestněprávní nástroje ochrany životního prostředí*. Praha: Auditorium 2021, s. 50-51.

¹¹⁵ Srov. INTERPOL. *The Rise of Environmental Crime – A Growing Threat To Natural Resources Peace, Development And Security*. UNEP: 2016, s. 4-7.

3 Analýza skutkových podstat vybraných trestných činů a výklad vybraných pojmů

Pro rozbor skutkové podstaty byl zvolen trestný čin poškození a ohrožení životního prostředí, a to v obou formách zavinění. Jedná se o trestné činy obecného charakteru, které v rámci trestního práva poskytují životnímu prostředí nejširší okruh ochrany, zejména při porovnání s ostatními trestnými činy uvedenými v hlavě VIII trestního zákoníku.¹¹⁶ Ostatní trestné činy zpravidla chrání jen specifické části některé ze složek životního prostředí, nebo poskytují ochranu před úzce vymezeným způsobem jednání, které je pro životní prostředí nebezpečné. Použití trestných činů obecného charakteru se tedy předpokládá v případech poškození těch částí životního prostředí a při takových jednáních, která nejsou obsažena v některém ze zvláštních trestných činů. Užije se i v případech, ve kterých způsobený následek přesahuje ustanovení zvláštního trestného činu a současně splňuje intenzitu požadovanou ustanovením obecným, které umožňuje uložení přísnější trestní sankce. Zvláštní trestné činy jsou vůči trestnému činu poškození a ohrožení životního prostředí v postavení speciálním nebo subsidiárním, což ovlivňuje jejich aplikaci.¹¹⁷

3.1 Skutková podstata trestného činu poškození a ohrožení životního prostředí

Skutková podstata trestného činu poškození a ohrožení životního prostředí je uvedena v ust. § 293 trestního zákoníku. Rozbor se věnuje aktuálnímu znění, které bylo zavedeno novelizujícím zákonem č. 330/2011 Sb., účinným od 1. 12. 2011, tedy: „(1) *Kdo v rozporu s jiným právním předpisem úmyslně poškodí nebo ohrozí půdu, vodu, ovzduší nebo jinou složku životního prostředí, a to ve větším rozsahu nebo na větším území, nebo takovým způsobem, že tím může způsobit těžkou újmu na zdraví nebo smrt nebo je-li k odstranění následků takového jednání třeba vynaložit náklady ve značném rozsahu, nebo kdo úmyslně takové poškození nebo ohrožení složky životního prostředí zvýší nebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti.*“¹¹⁸

¹¹⁶ Srov. ČESKO. VLÁDA. Důvodová zpráva k zákonu č. 330/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů. Praha, 2011. Zvláštní část, § 293 a § 294.

¹¹⁷ Srov. ŠCERBA, F. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 1. vydán. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 2308.

¹¹⁸ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Ve znění účinném od 1. prosince. 2011. § 293 odst. 1.

V citovaném prvním odstavci alinea první je uveden souhrn typových znaků, kterými je trestný čin poškození a ohrožení životního prostředí poprvé popsán, je zde obsažena první ze základních skutkových podstat tohoto trestného činu, jejíž definice je nezbytná i pro druhou základní skutkovou podstatu vyjádřenou v alinea druhá.¹¹⁹ Základní skutková podstata je tedy vyjádřena ve dvou samostatných alternativách, přičemž alinea druhá je podmíněna naplněním alinea první.

3.1.1 Základní skutková podstata alinea první

S přihlédnutím k povaze hypotetické dispozice se jedná o blanketní skutkovou podstatu, neboť je v ní obecně vyžadováno jednání v rozporu s jiným právním předpisem.¹²⁰ Podle struktury vyjádřených znaků jde o skutkovou podstatu složitou, která je charakteristická mnohostí alternativně vyjádřených znaků.¹²¹

Objekt – individuálním objektem trestného činu je zájem společnosti na ochraně životního prostředí a jeho jednotlivých složek, které jej vytvářejí, před jejich poškozováním.¹²² Individuální objekt je shodný s objektem druhovým, který je vyjádřen v názvu hlavy VIII. trestního zákoníku. Individuální objekt může být definován také jako zájem na ochraně životního prostředí, které představuje základní životní prostor pro člověka, zvířata, rostliny a jiné organismy.¹²³ Skutková podstata obsahuje i fakultativní objekt, jímž je zájem na ochraně života a zdraví osob.¹²⁴

Objekt trestného činu je zasažen jednáním namířeným proti předmětu útoku, kterým jsou dílčí složky životního prostředí, přičemž může být zasaženo i více složek najednou nebo životní prostředí jako celek.

Legální definice pojmu životní prostředí je obsažena v zákoně o životním prostředí a zní: „*Životním prostředím je vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje. Jeho složkami jsou zejména ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie.*“¹²⁵ Ve stejném zákoně je obsažena i definice jedné z jeho složek, a sice ekosystému: „*Ekosystém je funkční soustava živých a neživých složek životního prostředí, jež jsou navzájem spojeny*

¹¹⁹ Srov. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník*. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2939.

¹²⁰ Srov. KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 3. přepracované a doplněné vydání. Brno: Masarykova univerzita 2003, s. 188.

¹²¹ Srov. ŠÁMAL, P. *Trestní právo hmotné*. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022, s. 101.

¹²² Srov. ŠČERBA, F. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 2301.

¹²³ Srov. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 2683.

¹²⁴ Srov. NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní právo hmotné. Praktikum*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, s. 48.

¹²⁵ ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 17/1991 Sb., o životním prostředí. Ve znění účinném od 17. ledna. 1992. § 2.

výměnou látek, tokem energie a předáváním informací a které se vzájemně ovlivňují a vyvíjejí v určitém prostoru a čase.“¹²⁶

Ústavní soud za součást životního prostředí považuje vše, co člověka obklopuje a od čeho se odvíjí kvalita jeho života.¹²⁷

Skutková podstata kromě životního prostředí obsahuje i demonstrativní výčet některých jeho složek, a to půdu, vodu a ovzduší. K půdě se nevztahuje žádná legální definice, a to i přes skutečnost, že se jí v různých souvislostech věnuje hned několik právních předpisů.¹²⁸ V případě vody se bude jednat především o vody povrchové a podzemní, definované vodním zákonem,¹²⁹ právě těmto poskytuje ochranu i zákon přijatý k předcházení ekologickým újmám.¹³⁰ Ovzduší je vymezeno jako vnější ovzduší v troposféře, která sahá do výšky 8-17 km nad zemský povrch,¹³¹ nezahrnuje tak například ozonovou vrstvu nebo ovzduší uvnitř budov.

Další složky uvedené v legální definici životního prostředí, kterými jsou horniny, organismy a energie nejsou v právních předpisech, judikatuře, ani vědeckých výkladech trestního práva hmotného.

Objektivní stránka je vyjádřena tak, že pachatel poškodí nebo ohrozí, v souvislosti s porušením jiného právního předpisu, některou ze složek životního prostředí, a to ve větším rozsahu nebo na větším území nebo tak, že může způsobit těžkou újmu na zdraví či smrt nebo je-li k odstranění následku třeba vynaložení nákladů ve značném rozsahu. Pro naplnění trestní odpovědnosti je tedy třeba kumulativního naplnění tří podmínek, z nichž první a třetí jsou vyjádřeny alternativně.

První podmínkou je jednání pachatele způsobilé poškodit nebo ohrozit některou ze složek životního prostředí. Zde je alternativně vyjádřen následek, u kterého postačí pouhá možnost vzniku poruchy, tedy následek ohrožovací. Samotné poškození je pak druhou alternativou. Při vymezení toho, co lze považovat za poškození životního prostředí, je možné vycházet ze zákona o životním prostředí: „*Poškození životního prostředí je zhoršování jeho stavu znečišťováním nebo jinou lidskou činností nad míru*

¹²⁶ ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 17/1991 Sb., o životním prostředí. Ve znění účinném od 17. ledna. 1992. § 3.

¹²⁷ Srov. Nález Ústavního soudu ze dne 22. dubna 2008, spisová značka Pl. ÚS 35/06.

¹²⁸ Srov. DAMOHORSKÝ, M. Půda. In Hendrych, D. a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 902.

¹²⁹ ČESKO. Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon). Ve znění pozdějších předpisů. § 2 odst. 1, 2.

¹³⁰ ČESKO. Zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmě a o její nápravě a o změně některých zákonů. Ve znění pozdějších předpisů. § 2 písm. a) bod. 2.

¹³¹ Srov. MORÁVEK, J., TOMÁŠKOVÁ, V., BERNARD, M., VÍCHA, O. *Zákon o ochraně ovzduší. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, s. 9.

stanovenou zvláštními předpisy.“¹³² Touto definicí se dostáváme k pojmům znečišťování a jiná lidská činnost, přičemž znečišťování je vymezeno v tomtéž zákoně jako: „*vnášení takových fyzikálních, chemických nebo biologických činitelů do životního prostředí v důsledku lidské činnosti, které jsou svou podstatou nebo množstvím cizorodé pro dané prostředí.*“ Ke znečišťování lidskou činností můžeme uvést, že se jedná o „*vniknutí látek, vibrací, hluku, tepla nebo jiných forem neionizujícího záření do ovzduší, vody nebo půdy, které může být škodlivé pro zdraví člověka nebo zvířat nebo může nepříznivě ovlivnit kvalitu životního prostředí nebo může vést ke škodám na hmotném majetku nebo může omezit či zabránit využívání hodnot životního prostředí, které jsou chráněny zvláštními právními předpisy*“.¹³³ Zatímco znečištění je ve zvláštních zákonech poměrně přesně vymezeno, pojem jiná lidská činnost vymezen není. Za takovou činnost bude považováno například odvodňování krajiny, těžba nerostných surovin, způsobení nadměrného úbytku biotické složky životního prostředí, regulace toků a jiné, toto vždy v rozporu s jinými právními předpisy a s následkem negativního ovlivnění ekosystému.¹³⁴

Z demonstrativního představení pojmů obsažených ve zvláštních zákonech a doktrinálních výkladech je zřejmé, že vyčerpávající výčet jednání poškozujících životní prostředí by výrazně přesahoval rámec této práce, bylo-li by jej vůbec možné sestavit. Rozsáhlým by byl i seznam právních předpisů, které taková jednání upravují, neboť jenom výčet předpisů, přímo se vztahujících k ochraně životního prostředí, je v našem právním řádu široký, navíc dále doplněný normativními akty Evropské unie a mezinárodního práva.

Výše uvedené se využije i při posuzování následku ohrožovacího, neboť ohrožení je třeba chápat jako stav bezprostředně hrozící poruchou, tedy jednání, jehož nejbližší pokračování by již způsobilo poškození.

Vnímání toho, co se považuje za poškození nebo ohrožení složek životního prostředí je výrazně ovlivněno také výkladovým ust. § 296 odst. 3 zvláštní části trestního zákoníku, které bylo zavedeno na základě nutnosti transpozice směrnice Evropského parlamentu a Rady.¹³⁵ Zde je za poškození a ohrožení složek životního prostředí považováno i protiprávní provozování zařízení určeného ke skladování nebo používání

¹³² ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 17/1991 Sb., o životním prostředí. Ve znění účinném od 17. ledna. 1992. § 8 odst. 2.

¹³³ ČESKO. Zákon č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci a omezení znečištění, o integrovaném registru znečišťování a o změně některých zákonů (zákon o integrované prevenci). Ve znění účinném od 1. ledna. 2003. § 2 písm. b).

¹³⁴ Srov. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2940.

¹³⁵ Srov. ČESKO. VLÁDA. Důvodová zpráva k zákonu č. 330/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů. Praha, 2011. Obecná část.

nebezpečných látek nebo zařízení, v němž jsou prováděny nebezpečné činnosti.¹³⁶ Z obsahu ustanovení je zřejmé, že se nebude jednat o poškozování, ale ani o ohrožování v pravém slova smyslu, který spočívá ve stavu bezprostředně hrozícím poškozením. Za trestné je považováno i pouhé provozování zařízení nebo provádění nebezpečné činnosti, zcela chybí podmínka jako například špatný technický stav zařízení, využívání nevhodných technologií, absence bezpečnostních systémů, způsob provádění činnosti apod. Ohrožení je tedy vyjádřeno poněkud abstraktně.¹³⁷ Například trestní zákoník Rakouska takovou podmínku obsahuje a za trestné považuje uskutečňování nebezpečné činnosti v zařízení způsobem, který může zhoršit stav některých složek životního prostředí, toto zhoršení pak musí současně dosahovat určitého rozsahu, doby trvání nebo finanční náročnosti jeho odstranění.¹³⁸ Obdobnou podmínku obsahuje i trestní zákoník Spolkové republiky Německo.¹³⁹ Výkladové ustanovení obsahuje pojmy jako nebezpečné látky či směsi nebo nebezpečná činnost, které nejsou nijak vymezeny, ani není odkázáno na jiný právní předpis, dle kterého by měly být látky, směsi či činnosti posuzovány. Jak bylo výše uvedeno, ke vzniku ustanovení došlo na základě nutnosti transpozice směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/99/ES ze dne 19. listopadu 2008, o trestněprávní ochraně životního prostředí. Ve směrnici je k pojmům doplněno, že se jedná o takové činnosti a látky, které jsou mimo zařízení způsobilé zapříčinit újmu na zdraví či smrt nebo podstatně zhoršit kvalitu ovzduší, půdy, vody nebo vyvolat podstatnou škodu na biotických složkách životního prostředí.¹⁴⁰ Tato směrnice ve své příloze obsahuje odkazy na řadu právních předpisů Společenství věnujících se nebezpečným látkám. O nebezpečných látkách se v různých souvislostech hovoří i ve vnitrostátních právních předpisech, součástí některých jsou i přílohy s taxativním výčtem těchto látek. Takovým právním předpisem je zejména zákon o prevenci závažných havárií,¹⁴¹ vodní zákon¹⁴² nebo chemický zákon.¹⁴³ Poněkud komplikovanějším než nebezpečné látky a směsi je

¹³⁶ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Ve znění pozdějších předpisů. § 296 odst. 3.

¹³⁷ Srov. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 830.

¹³⁸ Srov. KRUK, J. *Spolkový zákon z 23. ledna 1974, naposledy změněn zákonem č. 134/2013 Trestní zákoník Rakouska*. Praha: C. H. Beck, 2013, § 181d.

¹³⁹ Srov. KRUK, J. *Trestní zákoník Spolkové Republiky Německo, stav 01. 01. 2014*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, § 327 odst. 2 bod 4.

¹⁴⁰ Srov. EVROPSKÁ UNIE. Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2008/99/ES o trestněprávní ochraně životního prostředí. Štrasburk, 2008. Čl. 3.

¹⁴¹ ČESKO. Zákon č. 224/2015 Sb., o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými směsmi a o změně zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o prevenci závažných havárií). Ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴² ČESKO. Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon). Ve znění pozdějších předpisů.

¹⁴³ ČESKO. Zákon č. 350/2011 Sb., o chemických látkách a chemických směsích a o změně některých zákonů (chemický zákon). Ve znění pozdějších předpisů.

pojem nebezpečná činnost, takovou činností bude s přihlédnutím k předchozímu textu zcela jistě činnost související s používáním nebezpečných látek. Jiné druhy nebezpečných činností takto jednoznačné nejsou. Při studiu doktrinálních výkladů, nelze souhlasit s názorem B. Coufalové, že se jedná o jakoukoliv činnost způsobitou vyvolat poškození životního prostředí.¹⁴⁴ Při takovém výkladu je zcela opomíjeno, že se má jednat o činnost nebezpečnou, tedy takovou, při které je riziko vzniku poškození životního prostředí z nějakého důvodu vysoké.¹⁴⁵ Za nebezpečné činnosti by mohly být považovány například některé z těch, které jsou uvedeny v zákoně o integrované prevenci – tj. výroba biocidů, výroba výbušnin, rafinace minerálních olejů a plynů a jiné,¹⁴⁶ nebo v zákoně o předcházení ekologické újmy – odběr povrchových vod, nakládání s geneticky modifikovanými látkami a další.¹⁴⁷

Druhou podmínkou naplňující objektivní stránku je jednání v rozporu s jiným právním předpisem. Tato podmínka je splněna, jestliže pachatel jedná v rozporu s jakýmkoliv jiným právním předpisem, jehož porušení může mít za důsledek poškození nebo ohrožení životního prostředí. Půjde o celou řadu vnitrostátních právních předpisů a normativních aktů Evropské unie.¹⁴⁸ Podle nálezu Ústavního soudu se však musí jednat o právní předpis na úrovni zákona nebo mezinárodní právní úpravy, již je Česká republika vázána.¹⁴⁹ Požadavek na jednání v rozporu s právním předpisem, který není jednoznačně vymezen, dává skutkové podstatě blanketní dispozici. Z rozsudku Nejvyššího soudu vydaného pod spisovou značkou 5 Tdo 503/2003 vyplývá, že při posuzování trestného činu s blanketní skutkovou podstatou je třeba jednoznačně určit konkrétní ustanovení právního předpisu, jehož porušením byl poškozen či ohrožen zájem chráněný zákonem.¹⁵⁰ Porušené ustanovení právního předpisu musí být v době jednání pachatele účinné, přičemž se zde použijí zásady časové působnosti ve smyslu trestního zákoníku.¹⁵¹

Třetí podmínkou pro naplnění objektivní stránky je způsobení následku v určité míře. Míra následku je vyjádřena alternativně tak, že životní prostředí musí být poškozeno nebo ohroženo ve větším rozsahu nebo na větším území nebo tak, že tím může být

¹⁴⁴ Srov. ŠČERBA, F. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, 2320.

¹⁴⁵ Srov. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník*. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, s. 2967.

¹⁴⁶ Srov. ČESKO. Zákon č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci a omezení znečištění, o integrovaném registru znečišťování a o změně některých zákonů (zákon o integrované prevenci). Ve znění pozdějších předpisů. Příloha č. 1.

¹⁴⁷ Srov. ČESKO. Zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě a o změně některých zákonů. Ve znění pozdějších předpisů. Příloha č. 1.

¹⁴⁸ Srov. FABIŠÍKOVÁ, T. *Trestněprávní nástroje ochrany životního prostředí*. Praha: Auditorium 2021, s. 173.

¹⁴⁹ Srov. Nález Ústavního soudu ze dne 23. července 2013, spisová značka Pl. ÚS 13/12.

¹⁵⁰ Srov. PROUZA, D. *Trestní zákoník*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 1042.

¹⁵¹ Srov. Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 17. dubna 1997, spisová značka 4 To 255/97.

způsobeno těžké ublížení na zdraví či smrt nebo tak že je k odstranění následku třeba vynaložit náklady ve značném rozsahu.

Větší rozsah – již tradičně byl do skutkové podstaty trestného činu poškození a ohrožení životního prostředí zaveden pojem bez legální definice a bez uvedení jakýchkoliv vodítek pro jeho posuzování, stejně tomu bylo v předchozích úpravách, které obsahovaly pojmy jako vážné ohrožení životního prostředí, závažné poškození či značná újma a újma velkého rozsahu. Výklad pojmu větší rozsah je ponechán soudní praxi, která jej prozatím nijak nevymezila. Pojmu se příliš nevěnuje ani komentářová literatura; některá uvádí, že musí jít co do míry o závažnější zásah, než je běžné,¹⁵² jiná uvádí, že jde o pojem zastupující například množství a škodlivost vypouštěných látek, množství úbytku rostlin a živočichů, charakter dotčené lokality, případně počet zasažených složek životního prostředí.¹⁵³ Dříve užitým pojmům značná újma a újma velkého rozsahu se věnoval například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. listopadu 2001 sp. zn. 5 Tz 274/2001, který v něm odkázal na vypracování znaleckého posudku.¹⁵⁴

Větší území – tento pojem je jednoznačně vymezen ve výkladovém ustanovení zvláštní části trestního zákoníku. Za větší území je považována plocha 3 ha, u vodních ploch 1 ha a u vodních toků 2 km toku. Rozlohy a délky jednotlivých zasažených území a vodních ploch a toků se mohou sčítat.¹⁵⁵

Těžká újma na zdraví je vymezena ve výkladovém ust. § 122 trestního zákoníku, zde jsou obsaženy dvě podmínky, které musejí být splněny současně. První podmínkou je způsobení vážné poruchy zdraví nebo vážného onemocnění, přičemž tyto musejí mít některou z taxativně vyjmenovaných podob, což je druhou podmínkou naplnění znaku těžké újmy na zdraví.¹⁵⁶ Demonstrativně lze uvést například poškození důležitého orgánu, ke kterému by mohlo dojít při vypouštění jedovatých látek do některé ze složek životního prostředí, za stejných okolností by mohlo dojít i k delší dobu trvající poruše zdraví. Jiným zdrojem újmy by mohl být například požár, důsledkem kterého by došlo k zohyzdění. Asi nejčastější podobou těžké újmy na zdraví by mohla být delší dobu trvající porucha zdraví. Soudní praxí je za delší dobu považováno období alespoň šesti týdnů.¹⁵⁷ Porucha zdraví pak musí být citelnou újmou v běžném způsobu života.¹⁵⁸ Klasifikace újmy je výhradně

¹⁵² Srov. DRAŠTÍK, A. FREMR, R., DURDÍK, T., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. *Trestní zákoník. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 2434.

¹⁵³ Srov. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2945.

¹⁵⁴ Srov. FENYK, J., HÁJEK, R., STRÍŽ, I., POLÁK, P., *Trestní zákoník a trestní řád průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou, 1. díl trestní zákoník*. Praha: Linde Praha, 2010, s. 1077.

¹⁵⁵ Srov. ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Ve znění účinném od 1. ledna 2011. § 296 odst. 2.

¹⁵⁶ Srov. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník*. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1317.

¹⁵⁷ Srov. Zhodnocení Nejvyššího soudu ze dne 15. prosince 1965, spisová značka Pls 5/65.

¹⁵⁸ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. října 1968, spisová značka 7 Tz 64/68.

v dispozici orgánů činných v trestním řízení, nikoli znalce, avšak východiskem pro hodnocení orgánů činných v trestním řízení bude zejména znalecký posudek.¹⁵⁹ Při posuzování těžké újmy na zdraví musí být jednoznačně stanoveno, o který z taxativně vyjmenovaných typů újmy se v daném případě jedná.¹⁶⁰

Smrt – na základě poznatků lékařské vědy se za smrt považuje biologická smrt mozku.¹⁶¹ V případě klinické smrti, která je charakteristická zástavou některé z životních funkcí, se nebude jednat o smrt ve smyslu trestního zákoníku.¹⁶²

Z vyjádření skutkové podstaty je patrné, že se následek v podobě způsobení těžké újmy na zdraví nebo smrti primárně nepředpokládá. Očekává se takové poškození či ohrožení životního prostředí, v jehož důsledku by k újmě na životě a zdraví dojít mohlo. Ve vztahu k životu a zdraví se tedy předpokládá spíše ohrožovací povaha trestného činu. Pokud by k poškození na zdraví či smrti došlo, bylo by třeba zvážit naplnění skutkové podstaty trestného činu vraždy, zabití nebo těžkého ublížení na zdraví.

Vynaložení nákladů značného rozsahu – důvodová zpráva k zákonu č. 330/2011 Sb. u této podmínky přímo odkazuje na ust. § 138 trestního zákoníku, který je prostředkem pro kvantifikaci způsobeného účinku. Vynaložené náklady se budou rovnat nejméně 1.000.000,- Kč.¹⁶³ Výklad pojmu je jednoznačný, na druhou stranu samotné určení celkové výše nákladů potřebných pro nápravu následků vzniklých na životním prostředí bude značně náročné. Poškození složek životního prostředí bude mít s největší pravděpodobností podobu ekologické újmy, tou je podle zákona o předcházení ekologické újmy a o její nápravě „nepříznivá měřitelná změna přírodního zdroje nebo měřitelné zhoršení jeho funkcí, která se může projevit přímo nebo nepřímo.“¹⁶⁴ Stejný zákon definuje i nápravná opatření, která budou téměř jistě obdobná těm pro odstraňování následků trestného činu proti životnímu prostředí, jsou jimi: „opatření přijaté ke zmírnění dopadů ekologické újmy, jehož cílem je obnovit, ozdravit nebo nahradit poškozené přírodní zdroje nebo jejich zhoršené funkce anebo poskytnout přiměřenou náhradu těchto zdrojů nebo jejich funkcí.“¹⁶⁵ Zákon o předcházení ekologické újmy a o její nápravě, trestní zákoník, ani jiný zvláštní zákon však neupravují způsoby a mechanismy vyčíslení nákladů potřebných k nápravě poškozených přírodních zdrojů nebo jejich zhoršených

¹⁵⁹ Srov. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9. května 2002, spisová značka 2 To 76/02.

¹⁶⁰ Srov. Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 2. prosince 2004, spisová značka 2 To 112/2004.

¹⁶¹ Srov. Výtah z materiálu ze dne 31. října 1985, spisová značka Tpjf 24/85.

¹⁶² Srov. ŠÁMAL, P., PÚRY, F., RIZMAN, S. *Trestní zákon*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck 2004, s. 1298.

¹⁶³ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Ve znění pozdějších předpisů. § 138 odst. 1. písm. d).

¹⁶⁴ ČESKO. Zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmy a o její nápravě a o změně některých zákonů. Ve znění účinném od 17. srpna. 2008. § 2 písm. a).

¹⁶⁵ Tamtéž. § 2 písm. k).

funkcí a k jejich navrácení do původního stavu. Nelze předpokládat prostý součet vynaložených finančních nákladů, neboť náprava následků bude mnohdy zdoluhavým procesem a v rámci trestního řízení nebude možné vyčkat na její úplné dokončení. Při vyčíslení tak bude stejně jako u předchozích znění trestného činu poškození a ohrožení životního prostředí vycházeno ze znaleckého posudku.¹⁶⁶

Uvedené podmínky trestnosti, které mimo jiné vyjadřují následek a vymezují jeho, pro trestnost nezbytný, rozsah a intenzitu škodlivosti, mohou být naplněny jednáním ve formě konání i opomenutí.¹⁶⁷ V případě jednání formou konání pachatel vykoná nějaký reálný skutek, a to vůlí řízeným pohybem.¹⁶⁸ Opomenutí je formou jednání, při kterém se pachatel zdrží nějakého pohybu (konání). V případě trestného činu poškození a ohrožení životního prostředí půjde o zdržení se zvláštní povinnosti konat, která bude pro pachatele vyplývat z některého zvláštního zákona, například zákona o odpadech, ze kterého vyplývají pro provozovatele skládky povinnosti zabezpečit ochranu životního prostředí.¹⁶⁹

Subjekt trestného činu, subjektem trestného činu jsou chápány znaky charakterizující osobu pachatele. V základní skutkové podstatě alinea první nejsou na osobu pachatele kladeny žádné zvláštní nároky, tedy není vyžadováno jeho zvláštní postavení, funkce, vlastnost či schopnost, jedná se tak o subjekt trestněprávní naukou označovaný jako obecný. Trestný čin tak může spáchat kdokoliv, kdo současně splňuje i jeho obecné znaky. Obecnými znaky jsou věk, přičetnost, rozumová a mravní vyspělost v případě právnické osoby přičitatelnost.

Všech trestných činů proti životnímu prostředí, tedy i trestného činu poškození a ohrožení životního prostředí, se může dopustit také právnická osoba.¹⁷⁰

Subjektivní stránka zahrnuje znaky charakterizující formu zavinění. V případě trestného činu poškození a ohrožení životního prostředí je v prvním odstavci, obsahujícím obě ze základních skutkových podstat, výslovně uveden požadavek na úmyslné zavinění, přičemž postačí úmysl nepřímý. Vzhledem k tomu, že je požadováno jednání v rozporu s jiným právním předpisem, bude nezbytné zabývat se i srozuměním pachatele s porušením takového předpisu.¹⁷¹ Pachateli se musí přinejmenším prokázat, že mohl

¹⁶⁶ Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. listopadu 2001, spisová značka 5 Tz 274/2001.

¹⁶⁷ Srov. ŠČERBA, F. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 2301-2302.

¹⁶⁸ Srov. KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 3. přepracované a doplněné vydání. Brno: Masarykova univerzita 2003, s. 206-207.

¹⁶⁹ ČESKO. Zákon č. 541/2020 Sb., o odpadech. Ve znění pozdějších předpisů. § 41.

¹⁷⁰ Srov. ŠÁMAL, P., DĚDIČ, J., GRIVNA, T., PÚRY, F., ŘÍHA, J. *Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018 s. 145.

¹⁷¹ Srov. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2947.

rozpor s jiným právním předpisem bez zřejmých potíží rozpoznat. V opačném případě by se mohlo jednat o negativní právní omyl.¹⁷²

3.1.2 Základní skutková podstata alinea druhá

Stejně jako první z vyjádřených skutkových podstat je i tato strukturována tak, že se jedná o skutkovou podstatu složitou s alternativně vyjádřenými znaky.

Objektem této skutkové podstaty je zájem na ochraně před zvyšováním poškození životního prostředí a jeho složek, a také zájem na nerušeném odvrácení a zmírňování poškození a ohrožení životního prostředí.

Objektivní stránka je vyjádřena tak, že pachatel poškození nebo ohrožení životního prostředí či některé z jeho složek zvýší nebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění. Zásadní podmínkou objektivní stránky je naplnění typových znaků obsažených v alinea první, a to ze strany odlišného pachatele. Není však nezbytné, aby následek vyjádřený v alinea první existoval již před jednáním tvořícím objektivní stránku alinea druhá, neboť ke zvýšení následku nebo ztížení jeho odvrácení může dojít například v důsledku dříve způsobeného poškození bezpečnostních zařízení. Poškození bezpečnostních zařízení pak může, po naplnění skutkové podstaty alinea první, znamenat naplnění protiprávního jednání vyjádřeného v alinea druhá.¹⁷³

Další podmínka objektivní stránky je vyjádřena alternativně, je jí zvýšení, byť i jen hrozícího následku nebo ztížení odvrácení či zmírnění následku. U všech alternativ chybí požadavek na jednání v rozporu s jiným právním předpisem a v rámci první alternativy zcela chybí požadavek na určitou míru zvýšení následku. V případě první alternativy – zvýšení následku – se bude jednat zejména o rozšíření dotčené plochy, zvýšení intenzity a rozsahu poškození nebo ohrožení. Při takto vyjádřené objektivní stránce, přesněji následku, který je její součástí, může být za trestné teoreticky považováno i poškození pouhého jednoho metru čtverečního půdy přiléhajícího k půdě již poškozené o výměře většího území nebo zvýšení nákladů na odstranění následků v řádech pouhých několika tisíců korun. K trestnosti navíc postačí, dojde-li k takovému následku i jednáním, které není v rozporu s jiným právním předpisem. Odborná literatura a platná judikatura, prostudovaná v rámci této práce, se o popsání úskalí nezmiňuje. Lze však s jistotou uvést, že se zde orgány činné v trestním řízení budou potýkat přinejmenším se zásadou zákonnosti a zásadou subsidiarity trestní represe. Tyto zásady jsou základním východiskem při uplatňování trestní odpovědnosti. Podle zásady

¹⁷² Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. dubna 2006, spisová značka 5 Tdo 411/2006.

¹⁷³ Srov. Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 18. června 1979, spisová značka Tpj 26/79.

zákonosti má být zákonem jasně stanoveno, jaké jednání je považováno za trestný čin. Zásada subsidiarity trestní represe pak u jednání požaduje určitou mísu společenské škodlivosti a stanovuje, že trestným činem je pouze protispolečensky závažnější jednání.¹⁷⁴ Vymezení objektivní stránky, založené na prvním z alternativně vyjádřených následků, je natolik obecné, že lze v mnoha případech důvodně předpokládat diskusi o naplnění uvedených zásad. Takovéto diskuse budou na místě především u skutků, nedosahujících takové míry společenské škodlivosti, která je u dané trestné činnosti běžná.¹⁷⁵ Při posuzování míry společenské škodlivosti bude třeba vycházet zejména z významu chráněného zájmu, respektive předmětu útoku, proti kterému jednání směřovalo.¹⁷⁶

Druhá alternativa následku, tedy ztížení odvrácení nebo zmírnění ohrožení či poškození, může mít podobu například poškozování technologií a zařízení využívaných pro takovou činnost, případně bránění v přístupu k zasaženému místu apod. Oproti předchozí alternativě je zde vyšší míra společenské škodlivosti na první pohled patrná.

Subjekt a subjektivní stránka – tyto typové znaky jsou vyjádřeny totožně se základní skutkovou podstatou alinea první.

3.1.3 Kvalifikovaná skutková podstata

Kvalifikované skutkové podstaty trestného činu poškození a ohrožení životního prostředí jsou obsaženy ve druhém a třetím odstavci § 293 trestního zákoníku. K základním skutkovým podstatám jsou zde přidávány kvalifikační okolnosti, které zvyšují škodlivost trestného činu.¹⁷⁷ V případě druhého odstavce jsou tyto okolnosti vyjádřeny v několika alternativách.

Opětovné spáchání – je první z kvalifikačních okolností uvedených ve druhém odstavci. Trestný čin je spáchán opětovně, jestliže pachatel naplnil všechny obligatorní znaky téhož trestného činu, který spáchal již dříve, přičemž není rozhodující, zda byl za takový trestný čin dříve pravomocně odsouzen. Může tak jít o stejnorodý souběh trestných činů, pravou i nepravou recidivu, tedy obecně o mnohost trestných činů.¹⁷⁸ Při posuzování opětovnosti spáchání činu není podstatné ani vývojové stádium jednotlivých

¹⁷⁴ Srov. DRAŠTÍK, A. FREMR, R., DURDÍK, T., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. *Trestní zákoník. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 47.

¹⁷⁵ Srov. Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 18. června 1979, spisová značka Tpj 26/79.

¹⁷⁶ Srov. Nález Ústavního soudu ze dne 6. dubna 2000, spisová značka IV.ÚS 366/99.

¹⁷⁷ Srov. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 8. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 100.

¹⁷⁸ Srov. ADAMEC, M. Opětovné spáchání trestného činu výtržnictví – otázka (ne)zbytnosti kvalifikované skutkové podstaty dle § 358 odst. 2 písm. a) TrZ. *Trestněprávní revue*. 2019, č. 9, s. 189.

skutků ani forma pachatelství.¹⁷⁹ O opětovné jednání se však nebude jednat v případě, že oba posuzované skutky, přesněji útoky, navzájem splňují znaky pokračování v trestném činu.¹⁸⁰

Porušení důležité povinnosti vyplývající ze zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou podle zákona – pojem důležitá povinnost nemá vlastní legální definici. Na základě platné judikatury lze uvést, že se za ni bude považovat povinnost bezprostředně se vztahující k životnímu prostředí nebo k jeho jednotlivým složkám. Povinnost musí mít současně povahu vysoké důležitosti, jejíž porušení snadno způsobí ohrožení či poškození životního prostředí.¹⁸¹ Takováto povinnost pak musí pro pachatele vyplývat z jeho zaměstnání, povolání, postavení, funkce nebo mu ji musí ukládat zákon.

Tato kvalifikační okolnost je způsobitelná ovlivnit i znak charakterizující osobu pachatele, tedy subjekt skutkové podstaty, který se zde z obecného může změnit na speciální, neboť je po pachateli, v některých případech, vyžadováno určité postavení a způsobnost, které nejsou obecně vlastní všem osobám.¹⁸²

Způsobení trvalého nebo dlouhodobého poškození – trvalý následek není nijak blíže specifikován, což není u takto jasného pojmu vážným nedostatkem. Půjde zde o uvedení některé ze složek životního prostředí do takového stavu, kdy bude zcela vyloučena její náprava a uvedení do původního stavu. Takový stav bude současně znamenat i poškození či ohrožení ekosystému, ve kterém předmětná složka životního prostředí plnila důležitou funkci. Poněkud komplikovanějším bude výklad pojmu dlouhodobé poškození, který taktéž není legislativou vymezen. Za dlouhodobé lze považovat takové poškození, které se blíží trvalému poškození. Složky životního prostředí budou dlouhodobě vyřazeny z plnění svých základních funkcí v ekosystémech, nicméně škody bude stále možné napravit a vyřazené funkce složek životního prostředí bude možné obnovit. U jednotlivých složek životního prostředí je časový horizont návratu k normální funkci různý, a proto je obtížné jej obecně vyjádřit.¹⁸³ Tato kvalifikovaná skutková podstata připouští pouze poruchový následek.

Potřeba vynaložit k odstranění následků náklady velkého rozsahu – tato okolnost je ve svém základu totožná s jednou z okolností určujících míru následku,

¹⁷⁹ Srov. ŠČERBA, F., a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 1246..

¹⁸⁰ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. července 1990, spisová značka 3 To 20/90.

¹⁸¹ Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. ledna 2012, spisová značka 3 Tdo 1244/2011.

¹⁸² Srov. KRATOCHVÍL, V. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 3. vydání. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Právnická fakulta, 2003, s. 234.

¹⁸³ Srov. ŠÁMAL, P., PÚRY, F., RIZMAN, S. *Trestní zákon*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck 2004, s 1099.

tvořícího objektivní stránku základní skutkové podstaty vyjádřené v alinea první. Hranice zakládající velký rozsah se dle druhého odstavce § 138 trestního zákoníku určí analogicky podle ustanovení odstavce prvního téhož paragrafu, půjde tak o 10.000.000,- Kč. O problematice vyčíslení škody na životním prostředí bylo podrobněji pojednáno při rozboru základní skutkové podstaty.

Získání značného prospěchu a získání prospěchu velkého rozsahu – tyto kvalifikační okolnosti byly zavedeny na základě praktických zkušeností s trestnou činností páchanou na úseku ochrany životního prostředí, při níž bylo častým cílem pachatelů získání majetkového prospěchu.¹⁸⁴ Prospěchem je chápáno to, co pro sebe nebo pro jinou osobu pachatel získal nebo chtěl získat.¹⁸⁵ Vzhledem k tomu, že je v okolnosti uvedena rozhodná výše prospěchu, půjde o prospěch materiální, vyčíslitelný v penězích. Hranice prospěchu jsou totožné s hranicemi obsaženými v § 138 odst. 1 trestního zákoníku. U značného prospěchu je hranice stanovena na 1.000.000,- Kč a u prospěchu velkého rozsahu na 10.000.000,- Kč.

3.2 Skutková podstata trestného činu poškození a ohrožení životního prostředí z nedbalosti

Skutková podstata trestného činu poškození a ohrožení životního prostředí z nedbalosti je vyjádřena v ust. § 294 trestního zákoníku. Rozbor se věnuje jejímu aktuálnímu znění, které bylo zavedeno novelizujícím zákonem č. 330/2011 Sb., účinným od 1. 12. 2011, tedy: „*Kdo v rozporu s jiným právním předpisem z hrubé nedbalosti poškodí nebo ohrozí půdu, vodu, ovzduší nebo jinou složku životního prostředí, a to ve větším rozsahu nebo na větším území, nebo takovým způsobem, že tím může způsobit těžkou újmu na zdraví nebo smrt anebo je-li k odstranění následků takového jednání třeba vynaložit náklady ve značném rozsahu, nebo kdo z hrubé nedbalosti takové poškození nebo ohrožení složky životního prostředí zvýší nebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění, bude potrestán odnětím svobody až na šest měsíců nebo zákazem činnosti.*“¹⁸⁶

Citovaný první odstavec obsahuje stejně jako v případě úmyslné formy zavinění dvě samostatné základní skutkové podstaty. V alinea první je uveden souhrn typových znaků, kterými je trestný čin poškození a ohrožení životního prostředí z nedbalosti poprvé popsán. Alinea druhá obsahuje typové znaky druhé základní skutkové podstaty, jejíž

¹⁸⁴ Srov. ČESKO. VLÁDA. Důvodová zpráva k zákonu č. 330/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů. Praha, 2011. Obecná část.

¹⁸⁵ Srov. ŠCERBA, F. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 1229.

¹⁸⁶ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Ve znění účinném od 1. prosince. 2011. § 294 odst. 1.

naplnění je podmíněno naplněním skutkové podstaty vyjádřené jako první, avšak ze strany jiného pachatele.

3.2.1 Základní skutkové podstaty

Obě ze zmíněných základních skutkových podstat jsou analogicky převzaty z ustanovení o trestném činu poškození a ohrožení životního prostředí.¹⁸⁷ S tímto trestným činem jsou totožné i typové znaky charakterizující **objekt**, **objektivní stránku** a **subjekt**, uplatní se tedy u nich stejný výklad. Trestné činy uvedené v § 293 a § 294 se tak od sebe odlišují pouze formou zavinění, která je charakterizována subjektivní stránkou skutkové podstaty.

Subjektivní stránka – tento znak charakterizující formu zavinění je v případě obou základních skutkových podstat vyjádřen požadavkem na jednání z hrubé nedbalosti. Hrubá nedbalost je legálně definována v obecné části trestního zákoníku: „*Trestný čin je spáchán z hrubé nedbalosti, jestliže přístup pachatele k požadavku náležité opatrnosti svědčí o zřejmé bezohlednosti pachatele k zájmům chráněným trestním zákonem.*“¹⁸⁸ V případě hrubé nedbalosti se nejedná o další z forem nedbalosti, ale o vyjádření její vyšší intenzity. Může mít tedy podobu jak nedbalosti vědomé, tak nevědomé.¹⁸⁹

Ustanovení vyjadřující požadavek na určitou míru intenzity nedbalosti se v našem trestním právu objevilo s přijetím současného trestního zákoníku, a to za účelem vystihnout míru bezohlednosti pachatele, která byla u některých nedbalostních trestných činů nově požadována.¹⁹⁰ Účel zavedení tohoto ustanovení lze charakterizovat jako regulaci nadměrné aplikace trestněprávní represe u méně škodlivých jednání, tedy jako podpurný prostředek zásady subsidiarity trestní represe.¹⁹¹

Požadavek náležité opatrnosti je obecným kritériem pro hodnocení obou forem nedbalosti. Opatrnost je posuzována z objektivního a subjektivního hlediska a vždy ve vztahu ke konkrétnímu případu. Z objektivního hlediska je zkoumána míra nedodržení zvláštních právních předpisů, jiných závazných pravidel nebo obecných pravidel uznávaných společností, které souvisí s daným případem. Subjektivní hledisko pak hodnotí míru opatrnosti vynaloženou pachatelem, při tom se musí brát zřetel na jeho

¹⁸⁷ Srov. ČESKO. VLÁDA. Důvodová zpráva k zákonu č. 330/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů. Praha, 2011. Zvláštní část § 293, § 294.

¹⁸⁸ ČESKO. VLÁDA. Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb. trestní zákoník. Praha, 2007. Zvláštní část § 16 odst. 2.

¹⁸⁹ ŠÁMAL, P., a kol. *Trestní právo hmotné*. 8. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 193.

¹⁹⁰ Srov. ČESKO. VLÁDA. Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb. trestní zákoník. Praha, 2007. Zvláštní část § 16 odst. 2.

¹⁹¹ Srov. PŮRY, F. *Úpadkové trestné činy v České republice*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 128–128.

vlastnosti, schopnosti, poměry, postavení a jeho vnímání jednotlivých okolností dané situace, a také předvídatelnost poškození nebo ohrožení chráněného zájmu. Konečné hodnocení míry opatrnosti se provede spojením výsledků objektivního a subjektivního hlediska.^{192,193}

V případě hrubé nedbalosti se vedle náležité opatrnosti hodnotí i míra bezohledného přístupu k této opatrnosti, přičemž bezohlednost musí dosahovat takové intenzity, že se stává zřejmou. Bezohlednost lze vnímat jako vlastnost pachatele, který v jejím důsledku nerespektuje zájmy okolí a který naopak upřednostňuje zájmy vlastní, a to bez ohledu na porušení povinností a pravidel, kterými je vázán. Zřejmou je bezohlednost tehdy, je-li ihned rozpoznatelná. Při posuzování bezohlednosti a její zřejmosti bude vycházeno zejména ze subjektivního hlediska. Nicméně důležitým bude i hledisko objektivní, například druh činnosti, nebezpečnost předmětů při činnosti užívaných a rozsah možného následku.¹⁹⁴

Požadavek na zavinění ve formě hrubé nedbalosti byl u trestného činu poškození a ohrožení životního prostředí zaveden v rámci novelizace¹⁹⁵ implementující směrnici o trestněprávní ochraně životního prostředí.¹⁹⁶ Do této doby postačila pouhá nedbalost bez nutnosti její vyšší intenzity. Přesná příčina této změny není z novelizujícího zákona, ani z jeho důvodové zprávy zřejmá. Zřejmá je však skutečnost, že touto změnou došlo k podstatnému zúžení výčtu případů poškozování a ohrožování životního prostředí, u kterých bude možné uplatňovat prostředky trestního práva. Ze zmíněné směrnice sice vyplývá požadavek, aby jednání v ní vymezená byla trestná, jsou-li spáchána úmyslně nebo nejméně z hrubé nedbalosti.¹⁹⁷ V souvislosti s tímto je však vhodné poukázat na důvodovou zprávu k trestnímu zákoníku, která uvádí, že některé zahraniční právní řády pojem hrubá nedbalost nepoužívají a pokud ano, je jeho definice obdobná s definicí vědomé nedbalosti obsažené v obecné části trestního zákoníku.¹⁹⁸ Vzhledem k uvedenému nelze důvod změny nalézt ani ve směrnici regulující trestněprávní ochranu životního prostředí členských států Evropské unie.

¹⁹² Srov. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 8. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 194–196.

¹⁹³ Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. října 2011, spisová značka 7 Tdo 1298/2011.

¹⁹⁴ Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. dubna 2020, spisová značka 7 Tdo 289/2020.

¹⁹⁵ ČESKO. Zákon č. 330/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů. Ve znění účinném ke 14. listopadu 2011.

¹⁹⁶ EVROPSKÁ UNIE. Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2008/99/ES o trestněprávní ochraně životního prostředí. Štrasburk, 2008. Čl. 3 písm. a).

¹⁹⁷ Tamtéž. Čl. 3.

¹⁹⁸ Srov. ČESKO. VLÁDA. Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb. trestní zákoník. Praha, 2007. Zvláštní část, § 16.

3.2.2 Kvalifikovaná skutková podstata

Stejně jako byly z ustanovení o trestném činu poškození a ohrožení životního prostředí analogicky převzaty základní skutkové podstaty, byly převzaty i kvalifikované skutkové podstaty, resp. kvalifikační okolnosti zakládající vyšší škodlivost. Z těchto okolností bylo vynecháno opětovné spáchání a s ohledem na nedbalostní formu zavinění i okolnosti vyjadřující cíl v podobě získání značného prospěchu a prospěchu velkého rozsahu.

Z rozboru skutkových podstat trestného činu poškození a ohrožení životního prostředí v obou formách zavinění je zřejmé, že rozsah jejich využití může být v praxi poměrně široký, což je však podmíněno složitostí jejich vyjádření. Tato složitost je dána zejména požadavkem na kumulativní naplnění znaků objektivní stránky trestného činu, které mohou mít několik alternativ. Některé alternativy pak vůbec nemají legální definici, ani oporu v judikatuře, jiné je třeba hledat v různých zvláštních zákonech. Zvláštních zákonů týkajících se životního prostředí je v současné době přibližně 39, k nim se váže 175 vyhlášek a 88 nařízení Evropské unie.¹⁹⁹ K těmto je také třeba přičíst vyhlášené mezinárodní smlouvy týkající se životního prostředí, jimiž je Česká republika vázána. Vzhledem k uvedenému je nasnadě konstatovat, že orgány činné v trestním řízení musí pro řádné posouzení trestného činu poškození a ohrožení životního dosahovat vysoké odbornosti v právu životního prostředí. To stejné platí pro většinu trestných činů proti životnímu prostředí.

¹⁹⁹ MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Platná legislativa* [online]. Ministerstvo životního prostředí České republiky [cit. 2023-03-21].

4 Postup policejního orgánu při prověřování a vyšetřování trestných činů proti životnímu prostředí

Míra ochrany společenských vztahů, zájmů a hodnot před trestnou činností je ovlivněna nejen hmotněprávní úpravou, ale také procesní úpravou trestního práva. Orgány činné v trestním řízení, které konkrétní vztahy, zájmy a hodnoty chrání ve smyslu preventivním i represivním, jsou tak ve své činnosti limitovány právními předpisy trestního práva procesního.

Tato limitace má původ v Ústavě České republiky a v Listině základních práv a svobod. Ústava zaručuje zejména dohled soudní moci nad zákonností, způsobem a mírou uplatňování státní moci.²⁰⁰ Zásahy do zaručených práv a svobod občanů, prováděné policejním orgánem v rámci trestního řízení, jsou na základě uvedené záruky mnohdy podmíněny souhlasem či nařízením soudce. Listina základních práv a svobod pak výrazně reguluje možnosti zasahovat do osobní svobody, do vlastnického práva, a především stanovuje výjimky z nedotknutelnosti obydlí a porušení listovního tajemství.²⁰¹

Zmíněná Ústavou a Listinou zaručená základní práva a svobody občanů jsou do trestního práva procesního přeneseny v obecné rovině ve formě základních zásad trestního řízení, které jsou obsaženy v trestním řádu. Orgány činné v trestním řízení musí mimo jiné postupovat v souladu se zásadou přiměřenosti a zdrženlivosti, podle které lze do práv a svobod zaručených zákony a mezinárodními smlouvami zasahovat pouze v odůvodněných případech a v co nejmenší míře, která je nezbytná pro splnění účelu trestního řízení, současně pouze takovým způsobem, který zákon připouští.²⁰² Účel trestního řízení je pak obsažen v zásadě materiální pravdy, tj. jedná se o zjištění a zajištění dostatečného množství informací majících určitou vypovídající hodnotu, které jsou nezbytné pro rozhodnutí v daném předmětu trestního řízení. O pravdivosti závěrů obsažených v takovém rozhodnutí nemůže být důvodných pochybností.²⁰³

Limity zásady přiměřenosti a zdrženlivosti se nejvýrazněji promítají do možnosti provádět procesní úkony k zajištění osob a věcí důležitých pro trestní řízení a používat operativně pátrací prostředky.

²⁰⁰ Srov. ČESKO. Zákon č. 1/1992 Sb., Ústava České republiky. Ve znění pozdějších předpisů. Čl. 2 odst. 3, čl. 4.

²⁰¹ Srov. ČESKO. Zákon č. 2/1992 Sb., Listina základních práv a svobod. Ve znění pozdějších předpisů. Čl. 8, čl. 11, čl. 12, čl. 13.

²⁰² Srov. FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 89-90.

²⁰³ Srov. JELÍNEK, J. *Trestní právo procesní*. 4. aktualizované vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2005, s. 126-129.

Právě zajišťování osob a věcí důležitých pro trestní řízení a nasazování operativně pátracích prostředků je mnohdy jediným způsobem, kterým může policejní orgán náležitě prověřit a objasnit skutečnosti nasvědčující spáchání trestného činu a vyhledat důkazy nezbytné pro posouzení případu v rámci vyšetřování.

Limity jsou stanoveny zpravidla požadavkem na spáchání určitého druhu trestné činnosti, na formu zavinění a na určitou hranici trestní sazby trestu odnětí svobody.

V další části této práce bude pojednáno o těch úkonech a prostředcích, které jsou v praxi policejním orgánem využívány k odhalování trestných činů proti životnímu prostředí a zjišťování jejich pachatelů.

4.1 Zajištění osob a věcí důležitých pro trestní řízení

Zajištění osob a věcí důležitých pro trestní řízení je pojem označující určitou skupinu procesních úkonů, pomocí kterých si orgány činné v trestní řízení zajišťují přítomnost osob a věcí k dispozici, bez nichž by nebylo možné jednak dosáhnout úspěšného průběhu trestního řízení, jednak dosáhnout účelu trestního řízení.²⁰⁴

4.1.1 Zajištění osob důležitých pro trestní řízení

Úkony směřující k zajištění osob se zpravidla využijí bezprostředně po spáchání trestného činu, kdy je pachatel přistižen přímo při páčání trestného činu nebo při útěku z místa činu. Druhým případem je zajištění těch osob, proti kterým již bylo zahájeno trestní stíhání. V obou případech je využití zajišťovacích úkonů podmíněno existencí některého vazebního důvodu, tedy důvodnou obavou z vyhýbání se trestnímu stíhání, maření vyšetřování nebo z dokonání, případně pokračování trestného činu. Mimo vazební důvody existují i další podmínky, jejichž splnění podmiňuje využití jednotlivých zajišťovacích úkonů, těmto dalším podmínkám se tato práce z dále uvedených důvodů více nevěnuje.

Úkony k zajištění osob v trestním řízení slouží ke krátkodobému omezení osobní svobody, a to za účelem zajištění přítomnosti osob při procesních úkonech (zejména výslech), při nichž se přítomnost osob vyžaduje, nebo k zamezení protiprávního ovlivňování trestního řízení. Případně k ochraně před dalšími útoky na hodnoty, vztahy a zájmy chráněné trestním zákonem.

²⁰⁴ Srov. PÚRY, F. Zajištění osob a věcí v trestním řízení. In Hendrych, D. a kol. *Právnícký slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1329.

Pomineme-li zvláštní způsoby dokazování²⁰⁵ a vezmeme-li v potaz právo obviněného odepřít výpověď a zákaz jejího vynucení,²⁰⁶ neslouží zajišťovací úkony osob primárně k vyhledávání důkazů. Právě vyhledávání důkazů je stěžejní činností policejního orgánu v rámci prověřování a vyšetřování.

Z důvodu nízké souvztažnosti zajišťování osob a vyhledávání důkazů nebude v rámci této práce o dalších zákonných podmínkách zajištění osob pro trestní řízení pojednáno.

4.1.2 Zajištění věcí důležitých pro trestní řízení

Zajištění věcí důležitých pro trestní řízení v sobě zahrnuje jednak zajištění věcí k důkazním účelům, jednak zajištění nástrojů, výnosů nebo náhradních hodnot za ně.²⁰⁷ Zajišťování první skupiny věcí se děje především za účelem zjištění a podložení nepopíratelného skutkového stavu dané věci, tedy za účelem náležitého zjištění trestného činu. Zajišťování druhé skupiny věcí se děje za účelem zajištění budoucího výkonu trestní sankce, ochranných opatření nebo uspokojení nároků poškozeného. Některé zajišťovací úkony jsou společné pro obě skupiny věcí,²⁰⁸ jiné jsou využitelné pouze pro jednu z nich.²⁰⁹

Trestní řád u některých úkonů stanovuje podmínky, bez jejichž splnění je nelze využít. Takové podmínky jsou vymezeny zejména u: záměny zásilky, sledování zásilky, odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu a zjištění údajů o telekomunikačním provozu.

- **Záměna zásilky**²¹⁰ – je procesním úkonem, který zpravidla naváže na dříve provedené zadržení a otevření zásilky.²¹¹ Tyto úkony umožňují zasahovat do listovního tajemství a tajemství dopravovaných zpráv, jejichž neporušitelnost je zaručena Listinou základních práv a svobod.²¹²

²⁰⁵ ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). Ve znění pozdějších předpisů. § 104a-104e.

²⁰⁶ Srov. Tamtéž. § 33, 92.

²⁰⁷ Srov. Tamtéž. § 77b.

²⁰⁸ Srov. Tamtéž. § 82.

²⁰⁹ Srov. Tamtéž. § 78, 79a, 79g.

²¹⁰ Tamtéž. § 87a.

²¹¹ Tamtéž. § 86, 87.

²¹² Srov. FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 313-314.

Účelem záměny obsahu zásilky je zamezení toho, aby věci určitého charakteru zůstaly v nekontrolovaném oběhu zásilek. Dále také zjištění totožnosti osob, kterým je zásilka určena.²¹³

Podmínkou pro záměnu zásilky je, že tato obsahuje některý z taxativně vyjmenovaných druhů předmětů, tj. „*omamné látky, psychotropní látky, prekursor, jedy, jaderný materiál nebo radioaktivní látky, padělané peníze a padělané cenné papíry, střelné nebo hromadně účinné zbraně, střelivo a výbušniny nebo jinou věc, k jejímuž držení je třeba zvláštního povolení, věci určené ke spáchání trestného činu, anebo věci z trestného činu pocházející*“.²¹⁴

Pro účely prověřování a vyšetřování trestných činů proti životnímu prostředí lze uvažovat o sledování zásilek obsahujících jedy, jaderný materiál nebo radioaktivní materiál, protože jsou jednoznačně způsobilé ohrozit a poškodit životní prostředí. Samostatnou skupinu pak budou tvořit zásilky obsahující věci, k jejichž držení je třeba zvláštního povolení. Může se jednat například o léčiva a látky podle zákona o léčivech,²¹⁵ které by mohly být použity při páchaní trestného činu neoprávněná výroba, držení a jiné nakládání s léčivy a jinými látkami ovlivňujícími užitek hospodářských zvířat. Dále se bude jednat o exempláře uvedené v trestném činu neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami. Držení a jiné nakládání s těmito exempláři, jejich částmi a výrobky z nich podléhá povolení podle zákona o ochraně přírody a krajiny.²¹⁶

Ustanovení o záměně zásilky neobsahuje, na rozdíl od jiných částí trestního řádu,²¹⁷ obecný pojem – věc, jejíž držení je nepřipustné, namísto toho obsahuje omezený taxativní výčet některých věcí takového charakteru. Tato skutečnost může být příčinou znemožňující zaměnit zásilku obsahující například látky poškozující ozonovou vrstvu uchované v nepřipustných jednorázových obalech.²¹⁸ Mimo uvedené nelze v rámci

²¹³ Srov. ČESKO. VLÁDA. Důvodová zpráva k zákonu č. 152/1995 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon České národní rady č. 283/1991 Sb., o policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících, a zákon č. 59/1965 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů. Praha, 1995. Zvláštní část Čl. 2.

²¹⁴ ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). Ve znění pozdějších předpisů. § 87a.

²¹⁵ ČESKO. Zákon č. 378/2007 Sb., o léčivech a o změnách některých souvisejících zákonů (zákon o léčivech). Ve znění pozdějších předpisů.

²¹⁶ Srov. ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Ve znění pozdějších předpisů. § 55–57.

²¹⁷ Srov. ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). Ve znění pozdějších předpisů. § 158c.

²¹⁸ Srov. ČESKO. Zákon č. 73/2012 Sb., o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu, a o fluorovaných skleníkových plynech. Ve znění pozdějších předpisů. § 4a.

trestných činů proti životnímu prostředí vyloučit záměnu věcí určených ke spáchání trestného činu nebo věcí z trestného činu pocházejících.

- **Sledování zásilky**²¹⁹ – je úkonem, jehož účelem je zjištění informací o trestném činu a všech jeho pachatelích, využije se zejména tehdy, nelze-li z důvodu dekonspirace provést záměnu zásilky.²²⁰

Sledovat je možné toliko zásilku, u níž existuje důvodné podezření, že obsahuje předměty, jejichž výčet je uveden v ustanovení o záměně zásilky.

Zákonodárce předpokládá využití tohoto úkonu mimo jiné i u trestné činnosti přeshraničního rozsahu.²²¹

- **Odposlech telekomunikačního provozu**²²² – jedná se o procesní úkon používaný za účelem zjišťování obsahu rozhovorů, písemných zpráv, případně obsahu jiného druhu komunikace, probíhajícího prostřednictvím telekomunikačních sítí.²²³

Odposlech umožňuje sledovat probíhající komunikaci v reálném čase a tuto komunikaci zaznamenávat pro pozdější využití. Z tohoto vyplývá, že předmětem odposlechu není komunikace, která se uskutečnila před započítáním odposlouchávání.²²⁴

Při odposlechu je bezprostředně zasahováno do základních práv osob, kterým: „se zaručuje tajemství zpráv podávaných telefonem, telegrafem nebo jiným podobným zařízením“.²²⁵ Je třeba si uvědomit, že se nezasahuje pouze do práv podezřelé osoby, ale i do práv všech osob, které s podezřelým vedou komunikaci. Tato míra a vážnost zásahu do základních práv a svobod se promítá do samotného povolování odposlechu.

Odposlech a záznam telekomunikačního provozu lze využít pouze u úmyslných trestných činů, u nichž zákon umožňuje uložení trestu odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně 8 let. Toto kritérium je v případě trestných činů proti životnímu prostředí splněno pouze u nejzávažnějších kvalifikovaných skutkových podstat trestných činů poškození a ohrožení životního prostředí, neoprávněné vypuštění znečišťujících

²¹⁹ ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). Ve znění pozdějších předpisů. § 87b.

²²⁰ Srov. ČESKO. VLÁDA. Důvodová zpráva č. 265 ze dne 31. července 2001 k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Praha, 2000. Zvláštní část Čl. I.

²²¹ Srov. Tamtéž.

²²² ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). Ve znění pozdějších předpisů. § 88.

²²³ Srov. JELÍNEK, J. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 8. vydání. Praha: Leges., 2009, s. 782-783.

²²⁴ Srov. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1196-1197.

²²⁵ Srov. ČESKO. Zákon č. 2/1992 Sb., Listina základních práv a svobod. Ve znění pozdějších předpisů. Čl. 13.

látek a neoprávněné nakládání s chráněnými a volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami.

Odposlech lze užit také u taxativně vyjmenovaných trestných činů, trestné činy proti životnímu prostředí však výčet neobsahuje.²²⁶

Poslední skupinou trestných činů, u nichž lze odposlech použít, jsou úmyslné trestné činy, k jejichž stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva. Tato vázanost mezinárodními smlouvami vyplývá z Ústavy.²²⁷ Využitelnost odposlechu v návaznosti na mezinárodní smlouvy je pro objasňování a prověřování trestných činů proti životnímu prostředí velmi důležitá, neboť bez ní by bylo takřka nemožné tento úkon použít.

V rámci mezinárodní smlouvy není nezbytné, aby jednoznačně vyžadovala trestněprávní ochranu u toho kterého objektu nebo aby obsahovala vymezení skutkových podstat. Postačí, aby mezinárodní smlouva zadávala podklad pro trestněprávní ochranu nebo aby mělo zavedení daných skutkových podstat do našeho právního řádu na mezinárodní smlouvu návaznost.²²⁸ V případě životního prostředí půjde například o mezinárodní smlouvy ENMOD,²²⁹ CITES,²³⁰ Basilejskou úmluvu,²³¹ Úmluvu o biologické rozmanitosti,²³² Montrealský protokol²³³ a další.

Možnost využití odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu je podstatné zejména u rozsáhlé a organizované trestné činnosti, kterou představuje například převážení a ukládání odpadů, pašování a nelegální obchod s chráněnými volně žijícími živočichy a rostlinami.

- **Zjišťování údajů o telekomunikačním provozu²³⁴** – tento úkon umožňuje identifikaci a lokalizaci výpočetní a telekomunikační techniky, která byla použita při páčání trestné činnosti. Zejména se jedná o zjištění času a místa přístupu do sítě internet nebo uskutečnění telefonního hovoru. Právě přístup k internetu, telefonní síti apod. za

²²⁶ Srov. ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). Ve znění pozdějších předpisů. § 88 odst. 1.

²²⁷ Srov. ČESKO. Zákon č. 1/1992 Sb., Ústava České republiky. Ve znění pozdějších předpisů. Čl. 10.

²²⁸ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. června 2013, spisová značka 15 Tdo 510/2013.

²²⁹ OSN. Mezinárodní smlouva ze dne 18. května 1977 Úmluva o zákazu vojenského nebo jakéhokoliv jiného nepřátelského použití prostředků měnicích životní prostředí. Ženeva, 1977.

²³⁰ OSN. Mezinárodní smlouva ze dne 3. března 1973 Úmluva o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin. Washington, 1973.

²³¹ OSN. Mezinárodní smlouva ze dne 22. března 1989 Basilejská úmluva o kontrole pohybu nebezpečných odpadů přes hranice států a jejich zneškodňování. Basilej, 1989.

²³² OSN. Mezinárodní smlouva ze dne 5. června 1992 Úmluva o biologické rozmanitosti. Rio de Janeiro, 1992.

²³³ OSN. Mezinárodní smlouva ze dne 16. září 1987 Montrealský protokol o látkách, které poškozují ozónovou vrstvu. Montreal, 1987.

²³⁴ ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). Ve znění pozdějších předpisů. § 88a.

sebou zanechává elektronickou stopu, která je zjišťována a zajišťována pomocí tohoto úkonu.

Limitace pro využití tohoto postupu v trestním řízení je obdobná jako u odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, tj. horní hranice trestu odnětí svobodu musí dosahovat alespoň na 3 roky. Dále je změněn taxativní výčet trestných činů, nicméně přetrvává absence trestných činů proti životnímu prostředí.²³⁵

Tento úkon je v rámci objasňování a prověřování trestné činnosti v praxi policejních orgánů uplatňován stále častěji, neboť pachatelé často využívají prostředky elektronické a telefonické komunikace, které jsou neoddělitelnou součástí našeho života. Stejně tomu je u páchaní trestných činů na úseku životního prostředí.

4.2 Operativně pátrací prostředky

Jedná se o soubor prostředků, které jsou policejními orgány využívány při získávání skutečností o trestné činnosti. Operativně pátracími prostředky jsou předstíraný převod, sledování osob a věcí a použití agenta. Řadí se pod operativně pátrací činnosti, mezi které patří i podpůrné operativně pátrací prostředky.

Pomocí operativně pátracích činností policejní orgány utajeně pronikají do zájmových prostředí.²³⁶ Již z názvu je zřejmé, že se jedná o získávání informací operativního charakteru, tedy takových informací, díky kterým je možné určovat směr trestního řízení, volit další operativně pátrací prostředky nebo zajišťovací úkony.

Ze začlenění v trestním řádu vyplývá předpoklad jejich nasazení zejména v rámci postupu před zahájením trestního stíhání, tedy v rámci objasňování a prověřování trestné činnosti. Není však vyloučeno jejich použití i v rámci vyšetřování nebo i hlavního líčení.²³⁷

Při využívání operativně pátracích prostředků dochází k zásahu do základních práv a svobod osob, jako jsou například nedotknutelnost osoby, nedotknutelnost obydlí nebo listovní tajemství.²³⁸ I přes tyto výrazné zásahy nepodléhá použití některých operativně pátracích prostředků výrazné limitaci. Pro použití obecně postačí pouhá existence trestního řízení vedeného pro úmyslný trestný čin a povolení příslušného

²³⁵ Srov. ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). Ve znění pozdějších předpisů. 88a odst. 1.

²³⁶ Srov. ŠAMAL, P. Operativně pátrací prostředky. In Hendrych, D. a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 635-636.

²³⁷ Srov. ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). Ve znění pozdějších předpisů. § 158f.

²³⁸ ČESKO. Zákon č. 2/1992 Sb., Listina základních práv a svobod. Ve znění pozdějších předpisů. Čl. 7, čl. 12, čl. 13.

státního zástupce, případně soudce. Výjimkou je použití agenta, které vyžaduje splnění dalších podmínek.

- **Použití agenta**²³⁹ – agentem se rozumí příslušník Policie České republiky nebo Generální inspekce bezpečnostních sborů, který svou příslušnost k policejním orgánům zastírá. Pro zastírání příslušnosti je využíváno krycích legend a podpůrných operativně pátracích prostředků.

Smyslem použití agenta je navázání kontaktů v kriminálním prostředí, proniknutí do něj a následné získávání poznatků o připravované a páchané trestné činnosti, o struktuře a fungování zločineckých skupin apod. Použití agenta se předpokládá zejména při odhalování rozsáhlé organizované trestné činnosti.²⁴⁰

Podmínky pro využití tohoto operativně pátracího prostředku jsou stanoveny tak, že musí být vedeno trestní řízení pro úmyslný trestný čin, u nějž lze uložit trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby alespoň 8 let. Dále je-li vedeno trestní řízení pro některý z taxativně vyjmenovaných trestných činů, nebo jedná-li se o trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána.

Podmínky jsou tedy totožné jako u odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu – viz předchozí text. Rozdílným od odposlechu je pouze mírně odlišný taxativní výčet trestných činů, který však ani u použití agenta neobsahuje trestné činy proti životnímu prostředí.²⁴¹

Z povahy tohoto operativně pátracího prostředku a povahy trestných činů páchaných proti životnímu prostředí lze použití agenta předpokládat zejména u neoprávněného nakládání s odpady, neoprávněné výroby a jiného nakládání s látkami poškozujícími ozonovou vrstvu nebo neoprávněného nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami.

Z provedené analýzy procesních úkonů sloužících k zajištění věcí důležitých pro trestní řízení a operativně pátracích prostředků vyplývá, že tyto je možné využít i v rámci prověřování a vyšetřování trestných činů proti životnímu prostředí.

Avšak úkony a prostředky, při nichž je nejvíce zasahováno do zaručených práv a svobod, bude možné použít pouze u těch trestných činů, jejichž skutkové podstaty vycházejí z vyhlášených mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána.

²³⁹ ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). Ve znění pozdějších předpisů. § 158e.

²⁴⁰ Srov. KARABEC, Z. Použití agenta proti organizovanému zločinu. *Trestněprávní revue*. 2011, č. 8, s. 224.

²⁴¹ Srov. ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). Ve znění pozdějších předpisů. § 158e odst. 1.

U některých trestných činů, které jsou páčány skupinami pachatelů (nepůjde-li o organizovanou zločineckou skupinu), jako je například poškození lesa nebo neoprávněné nakládání s odpady (bez jejich přeshraniční přepravy), případně pytláctví, nebude možné využít například odposlech a záznam telekomunikačního provozu a u základních skutkových podstat ani zjišťování údajů o telekomunikačním provozu, neboť u těchto trestných činů není stanovena nezbytná hranice trestní sazby a nemají základ v mezinárodních smlouvách. Tato skutečnost může postup policejního orgánu značně omezovat a znesnadňovat vedené prověřování.

5 Modelové kazuistiky

V rámci této kapitoly jsou představeny dvě modelové kazuistiky mající základ v reálných trestních řízeních, jichž se autor bakalářské práce účastnil jako komisař oddělení hospodářské kriminality. Záměrně byly zvoleny případy, u kterých bylo v rámci prověřování a objasnění zásadní využití zajišťovacích úkonů ke zjištění údajů o telekomunikačním provozu podle § 88a trestního řádu a odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu podle § 88 trestního řádu. O těchto úkonech bylo pojednáno v předchozí kapitole, kde byla stručně nastíněna limitace jejich využití v rámci trestních řízení vedených pro trestné činy proti životnímu prostředí.

5.1 Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami § 299

- **Skutkový stav věci** – A. B. nejméně v období od 3. do 14. 8. 2022 v prostředí internetu, na prodejním portále www.aukce.cz, vystupujíc pod jménem Motýlkář123, nabízel k prodeji formou aukce 10 exemplářů preparovaných motýlů druhu jasoň červenooký (*parnassius apollo*), kriticky ohrožený druh živočicha, 8 exemplářů preparovaných motýlů druhu ohniváček černočárny (*lycaena dispar*), silně ohrožený druh živočicha. Dále nejméně dne 2. 10. 2022 přechovával na adrese Rovnoběžná 6, Nová Ves 231 00 – 120 exemplářů preparovaných motýlů druhu modrásek hořcový (*maculinea alcon*), kriticky ohrožený druh živočicha, 98 exemplářů preparovaných motýlů druhu okáč jílkový (*lopinga achine*), kriticky ohrožený druh živočich, 300 exemplářů preparovaných brouků druhu kovařík (*ludius ferrugineus*), silně ohrožený druh živočicha, 123 kusů preparovaných brouků druhu krajník (*calosoma auropunctatum*), silně ohrožený druh živočicha. Celkem tedy přechovával nebo nabízel k prodeji 128 preparovaných exemplářů kriticky ohrožených živočichů a 431 preparovaných exemplářů silně ohrožených živočichů, kteří jsou zařazeni do přílohy č. III vyhlášky²⁴² a jejichž držení, prodej, výměna a nabízení za účelem prodeje nebo výměny jsou zakázány²⁴³ nebo podmíněny udělením výjimky,²⁴⁴ jejímž držitelem však A. B. není a nebyl, dále u vyjmenovaných exemplářů živočichů neprokázal původ.²⁴⁵

²⁴² ČESKO. Vyhláška č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Ve znění pozdějších předpisů. Příloha č. III.

²⁴³ Srov. ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Ve znění pozdějších předpisů. § 50 odst. 2.

²⁴⁴ Srov. Tamtéž. § 56.

²⁴⁵ Srov. Tamtéž. § 54.

- **Postup policejního orgánu** – policejní orgán vlastním šetřením v prostředí internetu zjistil, že na webových stránkách www.aukce.cz prodejce vystupující pod jménem Motýlkář123 nabízí k prodeji preparované exempláře hmyzu, zejména motýlů. Z vystavených fotografií bylo patrné, že se v některých případech jedná o exempláře kriticky a silně ohrožených druhů živočichů. Zjištěné informace byly vyhodnoceny jako skutečnosti důvodně nasvědčující spáchání přečinu neoprávněného nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami podle § 299 odst. 2 trestního zákoníku, k tomuto přečinu bylo zahájeno trestního řízení ve smyslu § 158 odst. 3 trestního řádu.

Po zahájení úkonů trestního řízení byly vyžádány informace od společnosti provozující webové stránky www.aukce.cz. Touto cestou policejní orgán zjistil osobní údaje a kontakty prodejce Motýlkář123, a také údaje k IP adresám, ze kterých prodejce přistupoval na webové stránky www.aukce.cz.

Lustrací zjištěných osobních údajů v policejních informačních systémech byl prodejce ztotožněn jako A. B., trvale bytem Horní 5, Stará Ves 232 00.

Ke zjištěným IP adresám byly na základě nařízení soudce, podle § 88a trestního řádu, vydány ze strany poskytovatelů připojení k internetu údaje o telekomunikačním provozu. Tímto postupem bylo zjištěno, že prodejce Motýlkář123 přistupoval k webovým stránkám mj. ze staticky přidělené IP adresy s instalační adresou Rovnoběžná 6, Nová Ves 231 00, tedy s adresou rozdílnou od adresy trvalého pobytu prodejce.

Následným operativním šetřením v místě zjištěné instalační adresy bylo ověřeno, že se na ní zdržuje ztotožněný A. B.

Zjištěné informace založily důvodné podezření, že jsou na adrese Rovnoběžná 6, Nová Ves 231 00 věci důležité pro trestní řízení, na základě příkazu soudce zde byla provedena domovní prohlídka. K vykonání domovní prohlídky byl přizván pracovník České inspekce životního prostředí, a to za účelem odborného posouzení exemplářů případně zjištěných na místě prohlídky. Vykonáním domovní prohlídky byl nalezen výše uvedený počet kriticky a silně ohrožených živočichů.

Zajištěné exempláře byly předány České inspekci životního prostředí za účelem vypracování odborného vyjádření. Odborným vyjádřením byly určeny druhy jednotlivých exemplářů a určen stupeň jejich ochrany.

Podezřelý A. B. podal vysvětlení, v němž uvedl, že exempláře nalezené a odňaté v rámci domovní prohlídky jsou jeho majetkem, dále uvedl že je prodejcem vystupujícím jako Motýlkář123 a jeho jediným uživatelem.

V rámci prověřování tak byly zjištěny a odůvodněny skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán přečin neoprávněného nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami podle § 299 odst. 2 trestního zákoníku a že jej spáchal A. B., načež bylo zahájeno trestní stíhání obviněného, vyšetřování bylo ukončeno návrhem na podání obžaloby.

5.2 Neoprávněné nakládání s odpady § 298

- **Skutkový stav věci** – M. N. si dne 1. 7. 2022 pronajal, prostřednictvím osoby A. S. jednajícího v postavení tzv. „bílého koně“, areál bývalé cihelny v k. ú. obce Horní Brod. V období od 10. do 20. 7. 2022 nechal bez vědomí A. S. navést do prostor areálu bývalé cihelny celkem 170 tun odpadu klasifikovaného jako směsný komunální odpad²⁴⁶ pocházejícího z Rakouské republiky. Popsané jednání dotyčný učinil, aniž by byl podle zvláštního zákona oprávněn provozovat zařízení, v němž dochází k nakládání s odpady²⁴⁷ a aniž by přeshraniční dovoz v souladu se zvláštním zákonem oznámil příslušným orgánům a obdržel k němu příslušná povolení.²⁴⁸

- **Postup policejního orgánu** – policejní orgán přijal oznámení od majitele bývalé cihelny v k. ú. obce Horní Brod, který uvedl, že areál pronajal, načež byl do jeho prostor v rozporu s nájemní smlouvou a bez jeho vědomí navezen odpad.

Šetřením, provedeným po přijetí trestního oznámení, policejní orgán zjistil, že odpad obsahuje mj. obaly, tiskoviny a části osobní korespondence pravděpodobně pocházející z Rakouské republiky. Pravděpodobnost zahraničního původu odpadu, způsob a okolnosti jeho uskladnění byly vyhodnoceny jako skutečnosti důvodně nasvědčující spáchání přečinu neoprávněného nakládání s odpady podle § 298 odst. 1 trestního zákoníku, a proto byly zahájeny úkony trestního řízení.

V prostoru cihelny bylo provedeno ohledání místa činu za účelem zadokumentování stavu a zjištění složení a množství odpadu. Jako stopy byly v rámci ohledání zajištěny části odpadu prokazující jeho zahraniční původ.

Od České inspekce životního prostředí bylo vyžádáno odborné vyjádření za účelem posouzení míry poškození či ohrožení životního prostředí, dále také za účelem klasifikace odpadu. Z odborného vyjádření vyplynulo, že se jedná o směsný komunální

²⁴⁶ ČESKO. Vyhláška č. 8/2021 Sb., o Katalogu odpadů a posuzování vlastností odpadů (Katalog odpadů). Ve znění pozdějších předpisů. Příloha č. I.

²⁴⁷ ČESKO. Zákon č. 541/2020 Sb., o odpadech. Ve znění pozdějších předpisů. § 21, § 22.

²⁴⁸ Tamtéž. § 48, § 49.

odpad a míra ohrožení životního prostředí, resp. náklady na odstranění tohoto ohrožení, byly vyčísleny na 258.000,- Kč.

Od majitele areálu bývalé cihelny byla získána nájemní smlouva, dle které byl ztotožněn nájemce A. S. Tato osoba byla na základě lustrací v policejních informačních systémech vyhodnocena jako osoba nastrčená k páčání trestné činnosti, tedy jako tzv. „bílý kůň“. V nájemní smlouvě byl uveden telefonní kontakt na tuto osobu.

Vzhledem k tomu, že předmětná trestná činnost odpovídá úmyslnému trestnému činu, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva,²⁴⁹ bylo možné, aby soudce nařídil odposlech a záznam telekomunikačního provozu telefonního čísla uvedeného v nájemní smlouvě k osobě A. S. Odposlechem byla zjištěna komunikace mezi A. S. a uživatelem telefonního čísla následně přiřazeného k osobě M. N., z obsahu komunikace bylo zřejmé, že M. N. je osobou, která spáchala předmětný trestný čin a instruoval A. S. při sjednání pronájmu prostor bývalé cihelny.

Následným šetřením byla zjištěna adresa pobytu M. N. Vzhledem k důvodnému podezření, že se v místě pobytu M. N. nalézají věci důležité pro trestní řízení, vydal soudce příkaz k provedení domovní prohlídky. V rámci domovní prohlídky byl odňat osobní počítač M. N.

Vyhodnocením dat v odňatém osobním počítači byla zjištěna komunikace mezi M. N. a blíže neustanovenou osobou z Rakouské republiky, s níž byl dohodnut předmětný nelegální přeshraniční dovoz odpadu. Za zorganizování uskladnění odpadu v České republice měl M. N. obdržet 100.000,- Kč.

A. S. ve svém vysvětlení uvedl, že se nachází v tíživé finanční situaci a byl osloven svým dlouholetým známým M. N., aby si pronajal areál bývalé cihelny. Za tuto službu obdržel finanční hotovost v řádu několika tisíc korun. Za jakým účelem areál pronajal, nevěděl. Později se dozvěděl, že v areálu byl uskladněn odpad a že se na místě pohybovali příslušníci Policie České republiky s majitelem. Na základě tohoto se rozhodl známého M. N. telefonicky varovat.

V rámci prověřování byly zjištěny a odůvodněny skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán přečin neoprávněného nakládání s odpady podle § 298 odst. 1 trestního zákoníku a že jej spáchal M. N. Na základě toho bylo zahájeno trestní stíhání obviněného M.N., vyšetřování bylo ukončeno návrhem na podání obžaloby.

²⁴⁹ OSN. Mezinárodní smlouva ze dne 22. března 1989 Basilejská úmluva o kontrole pohybu nebezpečných odpadů přes hranice států a jejich zneškodňování. Basilej, 1989. Čl. 9 odst. 1 písm. a).

6 Úvahy *de lege ferenda*

Současnou trestněprávní ochranu životního prostředí v České republice lze hodnotit jako vyhovující a dosahující vysoké úrovně. Nynější právní úprava poskytuje ochranu všem složkám životního prostředí a umožňuje postihovat známé formy jednání způsobilé výrazně ohrozit nebo poškodit životní prostředí. I přesto lze uvést několik úvah o jejich budoucích změnách, které by mohly odstranit některé nedostatky, a to jak v rámci trestního práva hmotného, tak i procesního.

V souvislosti s provedenou analýzou skutkové podstaty trestného činu poškození a ohrožení životního prostředí lze uvažovat o bližším vymezení pojmu větší rozsah. Výklad tohoto pojmu zákonodárce ponechal soudní praxi, přihlédneme-li ke skutečnosti, že za tento trestný čin byli odsouzeni pouze tři pachatelé,²⁵⁰ nelze na vznik takového výkladu příliš spoléhat. Bylo by vhodnější jej vyjádřit například ve výkladovém ustanovení. Takový způsob by mohl usnadnit postup policejních orgánů při posuzování některých jednání. Výše uvedené lze vztáhnout i na neurčité pojmy – značný rozsah a velký rozsah, které jsou uvedeny u trestných činů neoprávněná výroba a jiné nakládání s látkami poškozujícími ozonovou vrstvu a neoprávněná výroba, držení a jiné nakládání s léčivými a jinými látkami ovlivňujícími užitek hospodářských zvířat, za které nebyl doposud nikdo odsouzen.²⁵¹

U základní skutkové podstaty vyjádřené alinea druhá analyzované skutkové podstaty trestného činu poškození a ohrožení životního prostředí by měl být doplněn požadavek, aby jednání bylo v rozporu s jiným právním předpisem a také požadavek na způsobení závažnějšího následku. Bez těchto úprav je zřejmý hrubý nepoměr ve škodlivosti jednání a následku v případě základních skutkových podstat alinea první a druhé. V tomto nepoměru lze podle mínění autora spatřovat rozpor se zásadou subsidiarity trestní represe.

Další úvaha se týká výkladového ustanovení § 296 trestního zákoníku, konkrétně jeho třetího odstavce. Tento by mohl být základem pro nový trestný čin. Jednalo by se o neoprávněný provoz zařízení, ve kterém jsou prováděny nebezpečné činnosti nebo skladovány a používány nebezpečné látky. Přitom by měla být oproti současné podobě doplněna podmínka trestní odpovědnosti specifikující míru rizika vzniku ohrožení či poškození životního prostředí, například nevyhovující technologie a postupy využívané v zařízeních. Vymezení takového trestného činu může předejít případným rozporům se

²⁵⁰ Srov. ČESKO. MINISTERSTVO SPRÁVEDLNOSTI ČR. Statistické ročenky kriminality. Ročníky 2011-2019.

²⁵¹ Srov. Tamtéž. Ročníky 2010-2019.

zásadou zákonnosti a zásadou subsidiarity trestní represe. Nastíněná skutková podstata by se mohla stát účinným nástrojem ochrany před nakládáním s nebezpečnými látkami, v jistém smyslu by se jednalo o obdobu trestného činu neoprávněného nakládání s odpady.

Co se týče dalších trestných činů, je na místě zmínit trestný čin neoprávněná výroba a jiné nakládání s látkami poškozujícími ozonovou vrstvu, který umožňuje prostředky trestního práva chránit ozonovou vrstvu Země před látkami způsobilými ji poškodit. Ke vzniku trestní odpovědnosti postačí pouhá manipulace nebo výroba látek v rozporu s jinými právními předpisy. Vzhledem k tomu, že není v základní skutkové podstatě vyjádřen požadavek na určitý rozsah nakládání s látkami poškozujícími ozonovou vrstvu, lze očekávat kolizi s přestupky, které obsahuje zvláštní zákon.²⁵² Dřívější právní úprava požadovala nakládání s látkami v nikoli malém rozsahu.²⁵³ I když byl použit vágní pojem – nikoli malý rozsah, byl jím dán požadavek na vyšší míru společenské škodlivosti, který od sebe odlišoval správní delikty a trestné činy. Do budoucna by tak mělo dojít k zavedení podmínky trestní odpovědnosti stanovující určitý (nejlépe měřitelný) rozsah nakládání s látkami poškozujícími ozonovou vrstvu. Obdobně lze uvažovat i o trestném činu neoprávněná výroba, držení a jiné nakládání s léčivy a jinými látkami ovlivňujícími užitek hospodářských zvířat, kde v základních skutkových podstatách taktéž chybí vyjádření podmínky trestní odpovědnosti v podobě stanovení určitého rozsahu (množství) nakládání s předmětnými látkami.

V rámci procesní úpravy trestního práva je na zvážení, zda by nebylo vhodné rozšířit taxativní výčty trestných činů, u nichž může být vydán příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu podle § 88 trestního řádu a taxativní výčty trestných činů, u nichž je možné nařídit vydání údajů o telekomunikačním provozu podle § 88a trestního řádu. Tyto zajišťovací úkony by měly být dostupné zejména u trestných činů, u nichž je motivem pachatele získání finančního prospěchu nebo kterých se účastní více pachatelů. Jako příklad lze uvést trestný čin poškození lesa (nelegální těžba), neoprávněné nakládání s odpady (podle druhé z vyjádřených základních skutkových podstat), pytláctví nebo poškození a ohrožení životního prostředí. Jak již bylo uvedeno v předchozích kapitolách – pro úspěšné prověřování a objasňování některých případů lze považovat využití těchto zajišťovacích úkonů za stěžejní.

²⁵² Srov. ČESKO. Zákon č. 73/2012 Sb., o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu, a o fluorovaných skleníkových plynech. Ve znění pozdějších předpisů. § 15-19a.

²⁵³ Srov. ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Ve znění účinném do 13. srpna 2015. § 298a.

Závěr

V této bakalářské práci se autor věnoval trestněprávní ochraně životního prostředí v České republice.

V úvodní části byly charakterizovány trestné činy proti životnímu prostředí, a to prostřednictvím popisu jejich historického vývoje v rámci trestního práva hmotného. Na historický vývoj bylo navázáno stručným popisem jednotlivých trestných činů, které jsou aktuálně obsaženy v hlavě VIII. trestního zákoníku. K vymezení trestných činů z kriminologického hlediska nebylo přistoupeno, neboť se autor domnívá, že takového popisu nelze náležitě dosáhnout. Tento postoj autor opírá o skutečnost, že za některé trestné činy nebyl doposud nikdo odsouzen, případně bylo odsouzeno pouze několik málo pachatelů.

Hlavním cílem bakalářské práce bylo jednoznačné stanovení podmínek trestní odpovědnosti ve vztahu k trestnému činu poškození a ohrožení životního prostředí podle § 293 trestního zákoníku a poškození a ohrožení životního prostředí z nedbalosti podle § 294 trestního zákoníku. Tohoto cíle bylo dosaženo v rámci třetí kapitoly nazvané „Analýza skutkových podstat vybraných trestných činů a výklad vybraných pojmů“.

Podmínky trestí odpovědnosti byly vymezeny pomocí podrobného rozboru skutkových podstat. Analýza skutkových podstat byla vypracována za využití dostupné odborné literatury, výkladů právních předpisů, a to jak autentických, vědeckých, soudních či eurokonformních. V neposlední řadě bylo čerpáno z platných, ale i z již zrušených právních předpisů trestního práva a práva životního prostředí.

Za využití komparace a syntézy informací čerpaných z jednotlivých zdrojů byly v rámci rozboru vymezeny pojmy tvořící skutkovou podstatu. V případech, kdy se nepodařilo ve zmíněných zdrojích nalézt relevantní informace, autor postupoval metodou indukce.

Jako vedlejší cíl byla zvolena charakteristika postupu policejního orgánu při prověřování a vyšetřování trestných činů proti životnímu prostředí. Tohoto cíle bylo dosaženo ve dvou kapitolách – kapitole čtvrté nazvané „Postup policejního orgánu při prověřování a vyšetřování trestných činů proti životnímu prostředí“ a kapitole páté nazvané „Modelové kazuistiky“.

Ve čtvrté kapitole bylo pojednáno o specifikách využití vybraných úkonů podle trestního řádu ve vztahu k využitelnosti při prověřování a vyšetřování trestných činů proti životnímu prostředí.

V rámci páté kapitoly pak byly sestaveny modelové kazuistiky. Jejich předlohou byly skutečné případy, jejichž prověřování se autor jako komisař oddělení hospodářské kriminality účastnil. Tyto byly upraveny tak, aby na nich bylo možné jasně demonstrovat nezbytnost využívání vybraných úkonů, jejich zákonné podmínky stanovené trestním řádem.

V závěru práce je uvedena kapitola šestá s názvem úvahy *de lege ferenda*. V rámci této kapitoly autor soustředil zjištěné nedostatky trestněprávní ochrany životního prostředí, které by mohly být v budoucnu odstraněny.

Na základě obsahu práce, a i přes zjištěné nedostatky, autor hodnotí současný stav trestněprávní ochrany životního prostředí za vyhovující.

Pokud mají být vysloveny postoje a názory pro zefektivnění vymáhání práva životního prostředí prostředky trestního práva, je nasnadě podrobit kritice opomíjení a bagatelizaci tohoto druhu trestné činnosti, a to mnohdy i ze strany orgánů činných v trestním řízení. Dále také nízkou odbornost těchto orgánů v oblasti práva životního prostředí. Na úrovni policejních orgánů lze doporučit vytváření útvarů se specializací k této problematice.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. DAMOHORSKÝ, M. *Právo životního prostředí*. Praha: C. H. Beck, 2003. 511 s. ISBN 80-7179-747-2.
2. DRAŠTÍK, A. FREMR, R., DURDÍK, T., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. *Trestní zákoník*. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 3264 s. ISBN: 978-80-7478-790-4.
3. FABIŠÍKOVÁ, T. *Trestněprávní nástroje ochrany životního prostředí*. Praha: Auditorium 2021. 235 s. ISBN 978-80-87284-88-9.
4. FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GŘIVNA, T., a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. 927 s. ISBN 978-80-7478-750-8.
5. FENYK, J., HÁJEK, R., STRŽÍŽ, I., POLÁK, P. *Trestní zákoník a trestní řád průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou, 1. díl trestní zákoník*. Praha: Linde Praha, 2010. 2512 s. ISBN 978-80-7201-808-6.
6. FLORA, M., STANĚK, J., PRŮCHOVÁ, I. *Lesní zákon*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. 602 s. ISBN 978-80-7400-905-1.
7. HENDRYCH, D. a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 1459 s. ISBN 978-80-7400-059-1.
8. CHMELÍK, J. a kol. *Ekologické kriminalita a možnosti jejího řešení*. Praha: Linde, 2005. 215 s. ISBN 80-7201-543-5.
9. INTERPOL. *The Rise of Environmental Crime – A Growing Threat To Natural Resources Peace, Development And Security*. UNEP: 2016. 108 s. ISBN 978-82-690434-0-2.
10. JELÍNEK, J. *Trestní právo procesní*. 4. aktualizované vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. 774 s. ISBN 80-86861-67-8.
11. JELÍNEK, J. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 8. vydání. Praha: Leges, 2009. 1358 s. ISBN 978-80-7502-395-7.
12. KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné*. Obecná část. 3. přepracované a doplněné vydání. Brno: Masarykova univerzita 2003. 571 s. ISBN 80-210-2985-4.
13. PŮRY, F. *Úpadkové trestné činy v České republice*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. 216 s. ISBN 978-80-7400-293-9.
14. SCHELLEM K., TAUCHEN, J. *Trestní kodexy*. 1. díl Hmotněprávní předpisy. Brno: Novpress, 2011. 643 s. ISBN 978-80-7418-131-3.

15. STEJSKAL, V., DAMOHORSKÝ, M. *Trestněprávní problematika ochrany životního prostředí: (závěry a shrnutí projektu GA ČR - 407/00/1705)*. Praha: Vodnář, 2002. 170 s. ISBN 80-85889-42-0.
16. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 8. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. 1050 s. ISBN 978-80-7552-358-7.
17. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 4720 s. ISBN 978-80-7400-465-0.
18. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník*. 2. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2012. 3639 s. ISBN 978-80-7400-428-5.
19. ŠÁMAL, P., DĚDIČ, J., GRIVNA, T., PÚRY, F., ŘÍHA, J. *Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018. 930 s. ISBN 978-80-7400-592-3.
20. ŠÁMAL, P., PÚRY, F., RIZMAN, S. *Trestní zákon*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck 2004. 1753 s. ISBN 80-7179-896-7.
21. ŠČERBA, F. a kol. *Trestní zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. 3331 s. ISBN 978-80-7400-807-8.

Periodika

1. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 1999, č. 2. ISSN 1210-6410.
2. *Trestněprávní revue*. Praha, C. H. Beck, 2011, č. 8. ISSN 1213-5313.
3. *Trestněprávní revue*. Praha, C. H. Beck, 2012, č. 4. ISSN 1213-5313.
4. *Trestněprávní revue*. Praha, C. H. Beck, 2019, č. 9. ISSN 1213-5313.
5. *Trestněprávní revue*. Praha, C. H. Beck, 2022, č. 9. ISSN 1213-5313.

Elektronické zdroje

1. BÍLÁ, V. *Myslivec dostal za zastřeleného rysa v mrazáku pokutu, ochránci zuří* [online]. 2020 [cit. 2023-05-18] Dostupné z WWW: https://www.idnes.cz/plzen/zpravy/rysmyslivec-zastrelil-chraneny-soud-trest-klatovsko.A220315_134529_plzen-zpravy_vb.
2. ČESKÁ INSPEKCE ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Nepovolené kácení za každou cenu stálo firmu 1 500 000 korun. Kůrovec jako záminka neobstál* [online]. 2022 [cit. 2023-05-12]. Dostupné z WWW: <https://www.cizp.cz/aktuality/nepovolene-kaceni-za-kazdou-cenu-stalo-firmu-1-500-000-korun-kurovec-jako-zaminka>.
3. DRAHOKOUPILOVÁ, L. *Neoprávněné nakládání s odpady* [online]. 2010 [cit. 2023-05-13]. Dostupné z WWW: <https://www.policie.cz/clanek/zpravodajstvi-uo-znojmo-neopravnene-nakladani-s-odpady.aspx>.
4. KOPŘIVA, J. *Případ pytláctví na Chebsku* [online]. 2022 [cit. 2023-05-23]. Dostupné z WWW: <https://www.policie.cz/clanek/pripad-pytlactvi-na-chebsku.aspx>.

5. KRUK, J. *Spolkový zákon z 23. ledna 1974, naposledy změněn zákonem č. 134/2013 Trestní zákoník Rakouska*. Praha: C. H. Beck, 2013. Dostupné z WWW: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpxe4bv&groupIndex=0&rowIndex=0>.
6. KRUK, J. *Trestní zákoník Spolkové Republiky Německo, stav 01. 01. 2014*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. Dostupné z WWW: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgrpxe4by&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>.
7. LANKAŠOVÁ, M. *Muž prodával vzácné motýly a brouky po celém světě, získal miliony korun* [online]. 2020 [cit. 2023-05-15]. Dostupní z WWW: https://www.idnes.cz/brno/zpravy/motyli-brouci-zabaveni-frydek-mistek-brno-policie-nalez-obchodovani.A200130_102711_brno-zpravy_mls.
8. MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Platná legislativa* [online]. Ministerstvo životního prostředí České republiky [cit. 2023-03-21]. Dostupné z WWW: <https://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/categories.xsp>.
9. MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Program OSN pro životní prostředí (UNEP)* [online]. Ministerstvo životního prostředí České republiky, [cit. 2023-05-04]. Dostupné z WWW: https://www.mzp.cz/cz/program_osn_pro_zivotni_prostredi_unep.
10. PLUHAŘ, A., LÁNSKÝ, T. *Za masox z tygrů dostal preparátor tři roky, Berousek podmínku* [online]. 2019 [cit. 2023-05-18]. Dostupné z WWW: https://www.idnes.cz/librec/zpravy/soud-ludvik-berousek-obchod-casti-tel-tygri-preparator-vezeni-podminka.A190604_153302_librec-zpravy_klu.
11. SVOBODA, J. *Pytláci skolí každé páté zvíře. Kupují od nich i hospody* [online]. 2009. [cit. 2023-05-25]. Dostupné z WWW: <https://tn.nova.cz/zpravodajstvi/clanek/157337-pytlaci-skoli-kazde-pate-zvire-kupuji-od-nich-i-hospody>.
12. VACULÍK, R. *Pašování úhořů v Česku: první tresty natvrdo* [online]. 2019 [cit. 2023-05-17] Dostupné z WWW: <https://www.novinky.cz/clanek/krimi-pasovani-uhoru-v-cesku-prvni-tresty-natvrdo-40303090>.

Legislativní dokumenty:

Ústavní zákony

1. ČESKO. Ústavní zákon č. 1 České národní rady ze dne 16. prosince 1992 Ústava České republiky. In. *Sbírka zákonů České republiky*. 1993, částka 1, s. 3-16.
2. ČESKO. Ústavní zákon č. 2 České národní rady ze dne 16. prosince 1992 Listina základních práv a svobod. In. *Sbírka zákonů České republiky*. 1993, částka 1, s. 17-23.

Zákony

1. ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 86 ze dne 12. července 1950 trestní zákon. In. *Sbírka zákonů republiky Československé*. 1950, částka 39, s. 218-263.
2. ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 140 ze dne 29. listopadu 1961 trestní zákon. In. *Sbírka zákonů Československé socialistické republiky*. 1961, částka 65, s. 465-511.
3. ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 141 ze dne 29. listopadu 1961 o trestním řízení soudním (trestní řád). In. *Sbírka zákonů Československé socialistické republiky*. 1961, částka 66, s. 513-576.
4. ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 23 ze dne 23. února 1962 o myslivosti. In. *Sbírka zákonů Československé socialistické republiky*. 1962, částka 12, s. 121-130.
5. ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 175 ze dne 2. května 1990, kterým se mění a doplňuje trestní zákon. In. *Sbírka zákonů České a Slovenské federativní republiky*. 1990, částka 31, s. 705-724.
6. ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 17 ze dne 5. prosince 1991 o životním prostředí. In. *Sbírka zákonů České a Slovenské federativní republiky*. 1992, částka 4, s. 81-88.
7. ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 114 České národní rady ze dne 19. února 1992 o ochraně přírody a krajiny. In. *Sbírka zákonů České a Slovenské federativní republiky*. 1992, částka 28, s. 666-692.
8. ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 246 ze dne 15. dubna 1992 na ochranu zvířat proti týrání. In. *Sbírka zákonů České a Slovenské federativní republiky*. 1992, částka 50, s. 1284-1289.
9. ČESKO. Zákon č. 290 ze dne 10. listopadu 1993, kterým se mění a doplňuje trestní zákon a zákon České národní rady č. 200/1990 Sb., o přestupcích. In. *Sbírka zákonů České republiky*. 1993, částka 73, s. 1545-1555.
10. ČESKO. Zákon č. 16 ze dne 22. ledna 1997 o podmínkách dovozu a vývozu ohrožených druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně a doplnění zákona České národní

- rady č. 144/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů. In. *Sbírka zákonů České republiky*. 1997, částka 4, s. 68-77.
11. ČESKO. Zákon č. 92 ze dne 3. dubna 1998, kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů. In. *Sbírka zákonů České republiky*. 1998, částka 34, s. 5289.
 12. ČESKO. Zákon č. 166 ze dne 13. července 1999 o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon). In. *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 57, s. 3122-3150.
 13. ČESKO. Zákon č. 254 ze dne 28. června 2001 o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon). In. *Sbírka zákonů České republiky*. 2001, částka 98, s. 5617-5667. ISSN 1211-1244.
 14. ČESKO. Zákon č. 449 ze dne 27. listopadu 2001 o myslivosti. In. *Sbírka zákonů České republiky*. 2001, částka 168, s. 9747-9770. ISSN 1211-1244.
 15. ČESKO. Zákon č. 76 ze dne 5. února 2002 o integrované prevenci a omezování znečištění, o integrovaném registru znečišťování a o změně některých zákonů (zákon o integrované prevenci). In. *Sbírka zákonů České republiky*. 2002, částka 34, s. 1658-1680. ISSN 1211-1244.
 16. ČESKO. Zákon č. 134 ze dne 15. března 2002, kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů. In. *Sbírka zákonů České republiky*. 2002, částka 134, s. 3210-3215. ISSN 1211-1244.
 17. ČESKO. Zákon č. 99 ze dne 10. února 2004 o rybníkářství, výkonu rybářského práva, rybářské strážní, ochraně mořských rybolovných zdrojů a o změně některých zákonů (zákon o rybářství). In. *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 32, s. 1506-1522. ISSN 1211-1244.
 18. ČESKO. Zákon č. 378 ze dne 6. prosince 2007 o léčivech a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o léčivech). In. *Sbírka zákonů České republiky*. 2007, částka 115, s. 5342-5436. ISSN 1211-1244.
 19. ČESKO. Zákon č. 167 ze dne 22. dubna 2008 o předcházení ekologické újmy a o její nápravě a o změně některých zákonů. In. *Sbírka zákonů České republiky*. 2008, částka 53, s. 2010-2228. ISSN 1211-1244.
 20. ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009 trestní zákoník. In. *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 11, s. 353-464. ISSN 1211-1244.
 21. ČESKO. Zákon č. 330 ze dne 7. října 2011, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním

- řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů. In. *Sbírka zákonů České republiky*. 2011, částka 115, s. 3995-4001. ISSN 1211-1244.
22. ČESKO. Zákon č. 350 ze dne 27. října 2011 o chemických látkách a chemických směsích a o změně některých zákonů (chemický zákon). In. *Sbírka zákonů České republiky*. 2011, částka 122, s. 4353-4375. ISSN 1211-1244.
 23. ČESKO. Zákon č. 73 ze dne 7. února 2012 o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu, a o fluorovaných skleníkových plynech. In. *Sbírka zákonů České republiky*. 2012, částka 28, s. 853-867. ISSN 1211-1244.
 24. ČESKO. Zákon č. 224 ze dne 12. srpna 2015 o prevenci závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami nebo chemickými směsmi a o změně zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o prevenci závažných havárií). In. *Sbírka zákonů České republiky*. 2015, částka 93, s. 2762-2801. ISSN 1211-1244.
 25. ČESKO. Zákon č. 541 ze dne 1. prosince 2020 o odpadech. In. *Sbírka zákonů České republiky*. 2020, částka 222, s. 6082-6192. ISSN 1211-1244.

Vyhlášky

1. ČESKOSLOVENSKO. Vyhláška ministerstva životního prostředí České republiky č. 395 ze dne 11. června 1992, kterou se provádějí některá ustanovení zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. In. *Sbírka zákonů České a Slovenské federativní republiky*. 1992, částka 80, s. 2212-2246.
2. ČESKO. Vyhláška č. 8 ze dne 5. ledna 2021, o Katalogu odpadů a posuzování vlastností odpadů (Katalog odpadů). In. *Sbírka zákonů České republiky*. 2021, částka 5, s. 122-176. ISSN 1211-1244.

Důvodové zprávy

1. ČESKO. VLÁDA. Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 290/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon a zákon České národní rady č. 200/1990 Sb., o přestupcích. Praha, 1993. Dostupné z WWW: https://www.psp.cz/eknih/1993ps/tisky/t0534_03.htm.
2. ČESKO. VLÁDA. Důvodová zpráva k zákonu č. 152/1995 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon České národní rady č. 283/1991 Sb., o policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících, a zákon č. 59/1965 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů. Praha, 1995. Dostupné z WWW: <https://www.psp.cz/eknih/1993ps/tisky/t167500b.htm>.

3. ČESKO. VLÁDA. Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 92/1998 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů. Praha, 1998. Dostupné z WWW: <https://www.psp.cz/eknih/1996ps/tisky/t020000.htm>.
4. ČESKO. VLÁDA. Důvodová zpráva č. 265 ze dne 31. července 2001 k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Praha, 2000. Dostupné z WWW: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=28656>.
5. ČESKO. VLÁDA. Důvodová zpráva k zákonu č. 134/2002 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů. Praha, 2001. Dostupné z WWW: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=28903>.
6. ČESKO. VLÁDA. Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb. trestní zákoník. Praha, 2007. Dostupné z WWW: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=26247>.
7. ČESKO. VLÁDA. Důvodová zpráva k zákonu č. 330/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů. Praha, 2011. Dostupné z WWW: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=69605>.
8. ČESKO. VLÁDA. Důvodová zpráva k zákonu č. 114/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Praha, 2018. Dostupné z WWW: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=135973>.

Mezinárodní smlouvy

1. OSN. Mezinárodní smlouva ze dne 3. března 1973 Úmluva o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin. Washington, 1973. Dostupné z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-572>.
2. OSN. Mezinárodní smlouva ze dne 18. května 1977 Úmluva o zákazu vojenského nebo jakéhokoliv jiného nepřátelského použití prostředků měnících životní prostředí. Ženeva, 1977. Dostupné z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1980-77>.
3. OSN. Mezinárodní smlouva ze dne 16. září 1987 Montrealský protokol o látkách, které poškozují ozónovou vrstvu. Montreal, 1987. Dostupné z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/ms/2003-109>.
4. OSN. Mezinárodní smlouva ze dne 22. března 1989 Basilejská úmluva o kontrole pohybu nebezpečných odpadů přes hranice států a jejich zneškodňování. Basilej, 1989. Dostupné z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/ms/2015-6>.

5. OSN. Mezinárodní smlouva ze dne 5. června 1992 Úmluva o biologické rozmanitosti. Rio de Janeiro, 1992. Dostupné z WWW: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-134>.

Evropské právo

1. EVROPSKÁ UNIE. Nařízení Rady (ES) č. 338/97 ze dne 9. prosince 1996 o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi. Brusel, 1996. Dostupné z WWW: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:31997R0338&from=CS>.
2. EVROPSKÁ UNIE. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/99/ES ze dne 19. listopadu 2008 o trestněprávní ochraně životního prostředí. Štrasburk 2008. Dostupné z WWW: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008L0099>.
3. EVROPSKÁ UNIE. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/123/ES ze dne 21. října 2009, kterou se mění směrnice 2005/35/ES o znečištění z lodí a o zavedení sankcí za protiprávní jednání. Štrasburk, 2009. Dostupné z WWW: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:280:0052:0055:CS:PDF>.

Judikatura

1. ČESKO. ÚSTAVNÍ SOUD. Nález Ústavního soudu ze dne 6. dubna 2000, spisová značka IV.ÚS 366/99. Brno, 2000. Dostupné z WWW: <https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=34762&pos=4&cnt=4&typ=result>.
2. ČESKO. ÚSTAVNÍ SOUD. Nález Ústavního soudu ze dne 22. dubna 2008, spisová značka Pl. ÚS 35/06. Brno, 2008. Dostupné z WWW: <https://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=pl-35-06>.
3. ČESKO. ÚSTAVNÍ SOUD. Nález Ústavního soudu ze dne 23. července 2013, spisová značka Pl. ÚS 13/12. Brno, 2017. Dostupné z WWW: <https://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=80152&pos=1&cnt=1&typ=result>.
4. ČESKOSLOVENSKO. NEJVYŠŠÍ SOUD. Zhodnocení Nejvyššího soudu ze dne 15. prosince 1965, spisová značka Pls 5/65. Praha, 1965. Dostupné z WWW: <https://sbirka.nsoud.cz/sbirka/8847/>.
5. ČESKOSLOVENSKO. NEJVYŠŠÍ SOUD. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. října 1968, spisová značka 7 Tz 64/68. Praha, 1968. Dostupné z WWW: <https://sbirka.nsoud.cz/sbirka/9347/>.
6. ČESKOSLOVENSKO. NEJVYŠŠÍ SOUD. Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 18. června 1979, spisová značka Tpj 26/79. Praha, 1979. Dostupné z WWW: <https://sbirka.nsoud.cz/sbirka/10795/>.

7. ČESKOSLOVENSKO. NEJVYŠŠÍ SOUD. Výtah z materiálu ze dne 31. října 1985, spisová značka Tpjf 24/85. Praha, 1985. Dostupné z WWW: <https://sbirka.nsoud.cz/sbirka/11541/>.
8. ČESKOSLOVENSKO. NEJVYŠŠÍ SOUD. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. července 1990, spisová značka 3 To 20/90. Praha, 1990. Dostupné z WWW: <https://sbirka.nsoud.cz/sbirka/12010/>.
9. ČESKO. NEJVYŠŠÍ SOUD. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. listopadu 2001, spisová značka 5 Tz 274/2001. Brno, 2001. Dostupné z WWW: <https://sbirka.nsoud.cz/sbirka/4599/>.
10. ČESKO. NEJVYŠŠÍ SOUD. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. dubna 2006, spisová značka 5 Tdo 411/2006. Brno, 2006. Dostupné z WWW: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembqgzpxizzga2a&groupIndex=0&rowIndex=0>.
11. ČESKO. NEJVYŠŠÍ SOUD. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. června 2011, spisová značka 8 Tdo 657/2011. Brno, 2011. Dostupné z WWW: [https://www.nsoud.cz/Judikatura/att.nsf/at/31F8E2798E0B0A64C12588AF004C5C32/\\$file/8%20tdo%20657_2011.pdf?openElement](https://www.nsoud.cz/Judikatura/att.nsf/at/31F8E2798E0B0A64C12588AF004C5C32/$file/8%20tdo%20657_2011.pdf?openElement).
12. ČESKO. NEJVYŠŠÍ SOUD. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. října 2011, spisová značka 7 Tdo 1298/2011. Brno, 2011. Dostupné z WWW: <https://sbirka.nsoud.cz/sbirka/6699/>.
13. ČESKO. NEJVYŠŠÍ SOUD. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. ledna 2012, spisová značka 3 Tdo 1244/2011. Brno, 2012. Dostupné z WWW: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembrgjpw4427gmzdaqmy#>.
14. ČESKO. NEJVYŠŠÍ SOUD. Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 30. ledna 2013, spisová značka Tpjn 301/2012. Brno, 2013. Dostupné z WWW: <https://sbirka.nsoud.cz/sbirka/6790/>.
15. ČESKO. NEJVYŠŠÍ SOUD. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. června 2013, spisová značka 15 Tdo 510/2013. Brno, 2013. Dostupné z WWW: <https://sbirka.nsoud.cz/sbirka/6933/>.
16. ČESKO. NEJVYŠŠÍ SOUD. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. června 2011, spisová značka 8 Tdo 657/2011. Brno, 2011. Dostupné z WWW: [https://www.nsoud.cz/Judikatura/att.nsf/at/31F8E2798E0B0A64C12588AF004C5C32/\\$file/8%20tdo%20657_2011.pdf?openElement](https://www.nsoud.cz/Judikatura/att.nsf/at/31F8E2798E0B0A64C12588AF004C5C32/$file/8%20tdo%20657_2011.pdf?openElement)

17. ČESKO. NEJVYŠŠÍ SOUD. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. června 2011, spisová značka 8 Tdo 657/2011. Brno, 2011. Dostupné z WWW: [https://www.nsoud.cz/Judikatura/att.nsf/at/31F8E2798E0B0A64C12588AF004C5C32/\\$file/8%20tdo%20657_2011.pdf?openElement](https://www.nsoud.cz/Judikatura/att.nsf/at/31F8E2798E0B0A64C12588AF004C5C32/$file/8%20tdo%20657_2011.pdf?openElement).
18. ČESKO. NEJVYŠŠÍ SOUD. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. února 2017, spisová značka 3 Tdo 48/2017. Brno, 2017. Dostupné z WWW: https://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/pdf1.png.
19. ČESKO. NEJVYŠŠÍ SOUD. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. dubna 2020, spisová značka 7 Tdo 289/2020. Brno, 2020. Dostupné z WWW: <https://sbirka.nsoud.cz/sbirka/5680/>.
20. ČESKO. VRCHNÍ SOUD V PRAZE. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9. května 2002, spisová značka 2 To 76/02. Praha, 2002. Dostupné z WWW: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembqgjpg4s7geyf6427gm3ts>.
21. ČESKO. VRCHNÍ SOUD V PRAZE. Rozsudek Vrchního osudu v Praze ze dne 2. prosince 2004, spisová značka 2 To 112/2004. Praha 2004. Dostupné z WWW: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembqgvpxi4s7gjpgxgzvgi>.
22. ČESKO. KRAJSKÝ SOUD V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH. Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 17. dubna 1997, spisová značka 4 To 255/97. České Budějovice, 1997. Dostupné z WWW: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptcojzhbpxexztgzpxi4q>.

Ostatní zdroje

Kromě výše uvedených zdrojů byly při zpracování bakalářské práce využity následující materiály:

1. ČESKO. MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR. Statistické ročenky kriminality. Ročníky 1991-2019. Dostupné z WWW: <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>.